

30 juni 2025

Geachte heer/mevrouw,

Bijgaand treft u de brief aan die vandaag is gestuurd naar de staten van de provincie Utrecht. Wij hebben die tevens gestuurd aan uw collega, de heer Matthijs Vermeulen. Die gaf aan dat hij de brief doorzet naar het college/de burgemeester.

Hij verzocht mij ook u op de hoogte te brengen en tevens te verzoeken ook de raadsleden te informeren. Bij deze.

Mocht u nog vragen hebben dan kunt u mij bereiken op tel [REDACTED]

Hartelijk dank.

Namens de stichting Red Hoeker-Garstenpolder

Richard de Winter

AANTEKENEN

Aan de colleges van Provinciale Staten en
Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht
Postbus 80300
3508 TH UTRECHT

Tevens per e-mail :

Nijmegen, 30 juni 2025

Ons kenmerk

Stichting Red HG Polder / Windpark
Hollandse Waterlinies
20250814 - 4190382/2 - RB/

Telefoonnummer

E-mail

Faxnummer

Betreft

Voorgenomen windpark in
zoekgebied 43 bij UNESCO
Werelderfgoed de Hollandse
Waterlinies

Geachte colleges,

Als advocaat-gemachtigden van de stichting **Stichting Red Hoeker-Garsten Polder**, gevestigd aan (hierna aangeduid als: 'cliënte') vragen wij naar aanleiding van het voornemen van het college van Gedeputeerde Staten van Utrecht (hierna: 'Gedeputeerde Staten') om een windpark mogelijk te maken (waar naar verwachting ca. 80 GWh opgewekt zal worden) in het inundatiegebied van het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies¹, uw dringende aandacht voor het volgende.

SAMENVATTING

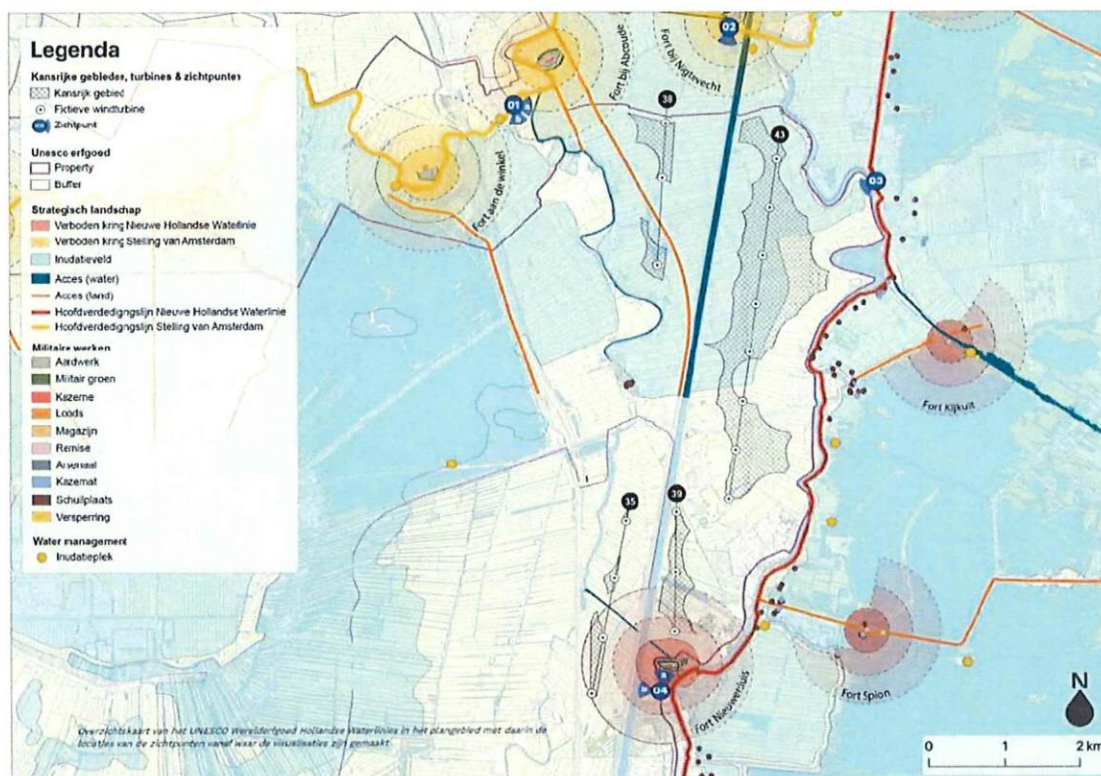
1. Gedeputeerde Staten zijn voornemens om een projectprocedure te doorlopen voor windenergie binnen de provincie Utrecht. Een kopie van deze statenbrief is volledigheidshalve bijgevoegd als **Bijlage 1**.
2. In deze statenbrief zijn meerdere zoekgebieden gelegen binnen de provincie Utrecht toegelicht. Eén van de zoekgebieden waarvoor gedeputeerde staten de projectprocedure willen volgen, betreft zoekgebied 43. Dit zoekgebied is gelegen

¹ Het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies bestaat uit de Nieuwe Hollandse Waterlinies en de Stelling van Amsterdam.

binnen de gemeentegrenzen van Stichtse Vecht en omvat het inundatiegebied van het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies. Het inundatiegebied is een bufferzone die door UNESCO uit voorzorg is aangewezen als extra beschermingsschil rondom kernzones en is in die hoedanigheid onderdeel van het te beschermen werelderfgoed. Als bijkomende bijzonderheid geldt dat zoekgebied 43 als enige gebied binnen het werelderfgoed een dubbelfunctie heeft: het is als inundatiegebied (zgn. onveilige zijde) onderdeel van zowel de Stelling van Amsterdam als onderdeel van de veilige zijde van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

3. Het voornemen van Gedeputeerde Staten is onnavolgbaar en vormt – ook mede gezien de historische betekenis van het gebied en de belangen van toekomstige generaties bij behoud van dit gebied – een ontoelaatbare aantasting van en inbreuk op de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam. Deze kernkwaliteiten zijn:
 - a. het unieke, in samenhang met het landschap ontworpen negentiende en twintigste-eeuwse hydrologische en militaire verdedigingssystemen, bestaande uit o.a. inundatiegebieden;
 - b. de grote openheid; en
 - c. het groene en overwegend rustige karakter.
4. De kernkwaliteiten van de Stelling van Amsterdam zijn voorts:
 - a. het unieke, samenhangende en goed bewaard gebleven, laatnegentiende-eeuwse en vroegtweintigste-eeuwse hydrologische en militair-landschappelijke geheel, bestaande uit o.a. inundatiegebieden;
 - b. de relatief grote openheid; en
 - c. de groene en relatief stille ring rond Amsterdam.
5. Het behoeft geen uitgebreid betoog om vast te stellen dat de realisatie van het voorgenomen windpark niet samen gaat met bovenstaande kwaliteiten. Realisatie van het windpark leidt onherroepelijk tot aantasting van bovenstaande kwaliteiten. Meer specifiek leidt de realisatie van het windpark tot een aantasting van de grote openheid en detoneert het windpark met het groene karakter van de waterlinies. Het hoeft verder ook geen betoog dat de milieueffecten die gepaard gaan met het betrokken windpark – zoals, maar niet uitsluitend, het geluid, slagschaduw en lichtschittering – een onaanvaardbare inbreuk hebben op het groene en rustige karakter. Realisatie van het windpark zal dan ook leiden tot een onaanvaardbare inbreuk op het unieke én in samenhang met het landschap ontworpen hydrologische en militaire verdedigingssysteem. Lang verhaal kort: de unieke kernkwaliteiten die de Hollandse Waterlinies tot UNESCO Werelderfgoed maken, zullen met het windpark op ontoelaatbare wijze worden aangetast. De manier waarop gedeputeerde staten deze inbreuk denken te rechtvaardigen is onnavolgbaar, en in de opgestelde HIA kan hiervoor geen rechtvaardiging worden gevonden, daargelaten dat die HIA niet voldoet aan de daaraan te stellen eisen, gelet op het unieke karakter van het betrokken gebied.

10. Uit de statenbrief volgt dat er een Heritage Impact Assessment is uitgevoerd naar de mogelijkheden voor windenergie in relatie tot de Hollandse Waterlinies. Dit betreft het document *'Kansrijke zoekgebieden windenergie. Windturbines nabij UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies'*, opgesteld door Land-ID van december 2024 (hierna: *'de HIA'*). Uit deze HIA blijkt, aldus de statenbrief, dat zoekgebied 43 het enige gebied zou zijn waar nog ruimte overblijft voor clustering c.q. concentratie van windturbines. Uit de statenbrief blijkt dat de keuze voor de projectprocedure voor windenergie daarom op dit gebied valt.³ Cliënte betwist voor de goede orde uitdrukkelijk dat zoekgebied 43 het enige gebied is waar nog ruimte over zou zijn voor clustering. Maar zelfs als dat het geval zou zijn, legitimeert dat geenszins de opzet van en conclusies in de HIA.
11. Het betrokken zoekgebied is in de HIA van december 2024 nauwkeuriger op schaal gebracht. Op de volgende afbeelding is zowel de ligging van het zoekgebied, alsook de ligging van forten van de Hollandse Waterlinies weergegeven:

Bron afbeelding: Land-ID, *'Kansrijke zoekgebieden windenergie. Windturbines nabij UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies'*, van december 2024, p. 43.

200 km lange linie met 96 forten, 6 vestingen en 2 kastelen. Zie voor meer informatie: <https://www.hollandsewaterlinies.nl/nl>.

³ Statenbrief met onderwerp 'Keuze gebieden projectbesluiten windenergie provincie Utrecht', met documentnummer: UTSP-27969493-59333, van 14 januari 2025, p. 5. Zie ook de bijbehorende bijlage 'Onderbouwing keuze gebieden projectbesluiten', p. 14.

12. Cliënte stelt vast dat de HIA van december 2024 ten aanzien van zoekgebied 43 in relatie tot de Hollandse Waterlinies onzorgvuldig tot stand is gekomen. Ook de uitkomsten van die HIA zijn onjuist. Zoals wij hierna in paragraaf 3 nader toelichten, deugt de onderzoeksopzet ten aanzien van zoekgebied 43 in relatie tot de Hollandse Waterlinies niet. **Dit leidt tot de conclusie dat de HIA niet ten grondslag kan worden gelegd aan de nog te doorlopen projectprocedure noch aan de (besluitvorming ten behoeve van de) voorbereiding daarvan. Cliënte verzoekt Gedeputeerde Staten met klem om de keuze voor zoekgebied 43 te heroverwegen en zodoende geen windpark binnen dit zoekgebied te realiseren.**

2. Juridisch kader: bescherming werelderfgoed

2.1. Inleiding

13. De Hollandse Waterlinies zijn – op grond van het UNESCO Werelderfgoedverdrag – aangewezen als werelderfgoed. De implementatie van dit verdrag in Nederland vindt plaats via verschillende instrumenten. Dit gebeurt voor projectbesluiten via instructieregels uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (hierna: 'het Bkl').⁴ In de volgende deelparagrafen gaan wij hier nader op in.

2.2. Bescherming via het Bkl (landelijke regels)

14. Artikel 5.131 van het Bkl bevat een specifieke instructieregel met het oog op het behoud van de *uitzonderlijke universele waarde* van werelderfgoed. Deze bepaling luidt als volgt:

"Artikel 5.131. (behoud werelderfgoed)

In een omgevingsplan wordt rekening gehouden met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed."

15. Op grond van artikel 9.1 lid 1 van het Bkl is deze instructieregel van overeenkomstige toepassing op de voorbereiding van een projectbesluit dat wordt vastgesteld door gedeputeerde staten:

"Artikel 9.1. (instructieregels projectbesluit)

1. Afdeling 5.1, met uitzondering van paragraaf 5.1.5.4, en artikel 5.165 zijn van overeenkomstige toepassing op een projectbesluit dat wordt vastgesteld door het dagelijks bestuur van een waterschap of gedeputeerde staten.
(...) (onderstreping onzerzijds, RB/YD)

16. Dat betekent dat bij de voorbereiding van een projectbesluit – zoals in het voorliggende geval – acht moet worden geslagen op de belangen van de Hollandse Waterlinies.

⁴ Stb. 2018, 292, p. 385.

17. Uit de Nota van Toelichting bij artikel 5.131 van het Bkl volgt dat deze instructieregel een **ruime** reikwijdte heeft. Bij het nemen van een projectbesluit dienen Gedeputeerde Staten – met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties⁵ – ook te onderzoeken of het voorgenomen besluit van invloed kan zijn op de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed in het gebied. Deze bescherming geldt ook voor ontwikkelingen in gebieden die *niet* zijn gelegen in het werelderfgoed, maar hier wel effecten op kunnen hebben. In de Nota van Toelichting wordt bovendien als treffend en concreet voorbeeld de realisatie van windturbines in het zichtveld van werelderfgoed genoemd. Deze kunnen de unieke kwaliteiten en waarden van dat werelderfgoed verstoren of aantasten.⁶

*"De implementatie van het werelderfgoedverdrag vindt plaats via verschillende instrumenten. Behalve via bescherming als rijks- of provinciaal monument of beschermd stads- of dorpsgezicht gebeurt dit via algemene regels in hoofdstuk 14 van het Besluit activiteiten leefomgeving (ter voorkoming van beschadiging of vernieling) en instructieregels over omgevingsverordeningen, omgevingsplannen en projectbesluiten. Hoewel het werelderfgoed, en zeker de erfgoederen op de Voorlopige Lijst, al gediend zal zijn met de instructieregels voor het behoud van cultureel erfgoed in artikel 5.130 van dit besluit en de later nog in te voegen regels over de Waddenzee, bevat artikel 5.131 een specifieke instructieregel met het oog op het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed. (...) Artikel 5.131 van dit besluit beperkt zich niet tot de gemeenten met werelderfgoed binnen de gemeentegrenzen. Bij het stellen van regels in het omgevingsplan met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan [locaties, toevoeging onzerzijds, RB/YD] moet een gemeente zich dus ook afvragen of dit van invloed kan zijn op de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed in omliggende gemeenten. Zo kunnen hoogbouw of **windturbines in het zichtveld van** het molencomplex Kinderdijk-Elshout de kwaliteit ervan als «typisch door de mens gemaakte Nederlands landschap» **verstoren of aantasten**. Het gaat hierbij dus niet om iedere ontwikkeling in de naburige gemeente, maar alleen om die ontwikkelingen die gevolgen kunnen hebben voor de uitzonderlijke universele waarde van het desbetreffende werelderfgoed. **Hetzelfde geldt voor** omgevingsverordeningen (hoofdstuk 10 van deze toelichting) **en projectbesluiten** (hoofdstuk 12 van deze toelichting). (...)”*
(onderstreping onzerzijds, RB/YD)“

18. Naast de instructieregel uit artikel 5.131 van het Bkl zijn er op grond van afdeling 7.2 van het Bkl (getrapte) instructieregels vastgelegd voor provinciale verordeningen voor het behoud van de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (deze vormen samen de Hollandse Waterlinies).⁷
19. Wij wijzen op de eerste plaats op artikel 7.3 lid 2 en 3 van het Bkl waarin beide gebieden zijn aangewezen:

⁵ Op grond van artikel 5.53 lid 1 van de Omgevingswet is (o.a.) artikel 4.2 lid 1 van de Omgevingswet van overeenkomstige toepassing op de projectprocedure. Dit betekent dat een projectbesluit in ieder geval regels bevat die nodig zijn met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.

⁶ Stb. 2018, 292, p. 385-386.

⁷ Stb. 2018, 292, p. 774.

"Artikel 7.3. (aanwijzing en begrenzing van werelderfgoed en erfgoed op de Voorlopige Lijst werelderfgoed)

(...)

2. Stelling van Amsterdam is de locatie bekend als de vroegere verdedigingslinie rondom Amsterdam, gelegen op het grondgebied van de provincies Noord-Holland en Utrecht, waarvan de geometrische begrenzing bij ministeriële regeling is vastgelegd.

3. Nieuwe Hollandse Waterlinie is de locatie bekend als de vroegere verdedigingslinie Nieuwe Hollandse Waterlinie, die van Muiden naar Woudrichem loopt en eindigt bij Werkendam en die is gelegen op het grondgebied van de provincies Noord-Holland, Utrecht, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Brabant, waarvan de geometrische begrenzing bij ministeriële regeling is vastgelegd."

20. Wij wijzen verder in het bijzonder – en voor zover van belang – op artikel 7.4 van het Bkl. Hierin wordt ingegaan op de (bescherming van de) kernkwaliteiten van de werelderfgoederen:

"Artikel 7.4. (kernkwaliteiten)

1. Kernkwaliteiten van de werelderfgoederen en erfgoederen op de Voorlopige Lijst werelderfgoed, bedoeld in artikel 7.3, zijn de in het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed in bijlage XVII in hoofdlijnen beschreven essentiële kenmerken van het aanwezige landschap en cultureel erfgoed.

2. Bij omgevingsverordening worden de kernkwaliteiten nader uitgewerkt.

3. Bij omgevingsverordening worden in het belang van de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten van de werelderfgoederen en erfgoederen op de Voorlopige Lijst werelderfgoed regels gesteld over:

- a. regels in omgevingsplannen als bedoeld in artikel 4.2, eerste lid, van de wet; en
- b. projectbesluiten als bedoeld in artikel 2.23, eerste lid, aanhef en onder a, onder 4°, van de wet.

4. De regels houden in ieder geval in dat geen activiteiten worden toegelaten die de kernkwaliteiten aantasten." (onderstreping onzerzijds, RB/YD)

21. In artikel 7.4 lid 1 van het Bkl wordt verwezen naar Bijlage XVII bij het Bkl voor een beschrijving van de essentiële kenmerken van het aanwezige landschap en cultureel erfgoed bij (o.a.) de werelderfgoederen. Onderdeel C van Bijlage XVII bij artikel 7.4 lid 1 van het Bkl ziet op de Nieuwe Hollandse Waterlinie (als onderdeel van de Hollandse Waterlinies) en bevat de volgende beschrijving van de kernkwaliteiten van dit werelderfgoed:

"C. Nieuwe Hollandse Waterlinie

Kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn:

a. het unieke, in samenhang met het landschap ontworpen negentiende en twintigste-eeuwse hydrologische en militaire verdedigingssysteem, bestaande uit:

- 1°. inundatiegebieden;
- 2°. een zone met verdedigingswerken als forten, batterijen, lunetten, betonnen mitrailleurkazematten en groepsschuilplaatsen in hun samenhang met de omgeving;
- 3°. voormalige schootsvelden (visueel open) en verboden kringen (merendeels onbebouwd gebied) rondom de forten;
- 4°. waterwerken als waterlichamen, sluizen, inlaten, duikers en dijken, functionerend in samenhang met verdedigingswerken en inundatiegebieden;

*5°. overige elementen als beschutte wegen, (resten van) loopgraven en tankgrachten;
6°. de landschappelijke inpassing en camouflage van de voormalige militaire objecten; en
7°. de historische vestingstructuur van de vestingsteden Muiden, Weesp, Naarden, Nieuwersluis, Gorinchem en Woudrichem;
b. de grote openheid; en
c. het groene en overwegend rustige karakter."*

22. Kortom, de te beschermen kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (als onderdeel van de Hollandse Waterlinies) zijn:
- a. het unieke, in samenhang met het landschap ontworpen negentiende en twintigste-eeuwse hydrologische en militaire verdedigingssystemen;
 - b. de grote openheid; en
 - c. het groene en overwegend rustige karakter.

23. Onderdeel B van Bijlage XVII bij artikel 7.4 lid 1 van het Bkl ziet voorts op de Stelling van Amsterdam (als onderdeel van de Hollandse Waterlinies) en bevat de volgende beschrijving van de kernkwaliteiten van dit werelderfgoed:

"Kernkwaliteiten van de Stelling van Amsterdam zijn:
a. het unieke, samenhangende en goed bewaard gebleven, laatnegentiende-eeuwse en vroegtwintigste-eeuwse hydrologische en militair-landschappelijke geheel, bestaande uit:
1°. een doorgaand stelsel van liniedijken in een grote ring om Amsterdam;
2°. sluizen en voor- en achterkanalen;
3°. de forten, liggend op regelmatige afstand, voornamelijk langs dijken;
4°. inundatiegebieden;
5°. voormalige schootsvelden (visueel open) en verboden kringen (merendeels onbebouwd gebied); en
6°. de landschappelijke inpassing en camouflage van de voormalige militaire objecten;
b. de relatief grote openheid; en
c. de groene en relatief stille ring rond Amsterdam."

24. Het behoeft geen uitgebreid betoog om vast te stellen dat de realisatie van het voorgenomen windpark niet samen gaat met bovenstaande kwaliteiten. Realisatie van het windpark leidt onherroepelijk tot aantasting van bovenstaande kwaliteiten. Meer specifiek leidt de realisatie van het windpark tot een aantasting van de grote openheid en detoneert het windpark met het groene karakter van de waterlinies. Het hoeft verder ook geen betoog dat de milieueffecten die gepaard gaan met het betrokken windpark – zoals, maar niet uitsluitend, het geluid, slagschaduw en lichtschittering – een onaanvaardbare inbreuk hebben op het groene en rustige karakter. Realisatie van het windpark zal dan ook leiden tot een onaanvaardbare inbreuk op het unieke én in samenhang met het landschap ontworpen hydrologische en militaire verdedigingssysteem. Lang verhaal kort: de unieke kernkwaliteiten die de Hollandse Waterlinies tot UNESCO Werelderfgoed maken, zullen met het windpark op ontoelaatbare wijze worden aangetast. De manier waarop Gedeputeerde Staten deze inbreuk denken te rechtvaardigen is onnavolgbaar, en in de opgestelde HIA kan hiervoor geen rechtvaardiging worden

gevonden, daargelaten dat die HIA niet voldoet aan de daaraan te stellen eisen, gelet op het unieke karakter van het betrokken gebied.

25. Artikel 7.4 lid 2 van het Bkl bepaalt dat de kernkwaliteiten bij omgevingsverordening nader worden uitgewerkt.
26. In artikel 7.4 lid 3 sub b van het Bkl is geregeld dat bij omgevingsverordening in het belang van de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten van (o.a.) de werelderfgoederen nadere regels worden gesteld over projectbesluiten. In artikel 7.4 lid 4 van het Bkl is – tot slot – bepaald dat de regels *in ieder geval* inhouden dat **géén** activiteiten worden toegelaten die de kernkwaliteiten aantasten.
27. In de Nota van Toelichting bij het Bkl worden windturbines aangehaald als projecten met grootschalige ruimtelijke gevolgen die **extra** aandacht verdienen:⁸

"Een project kan invloed hebben op de kernkwaliteiten als geheel of op afzonderlijke onderdelen. Specifieke aandacht verdienen projecten met grootschalige ruimtelijke gevolgen, zoals stads- of dorpsuitbreidingen, glastuinbouwlocaties, infrastructuur, bedrijventerreinen, hoogbouw, windturbines, waterbergingsgebieden en natuurontwikkeling, en werkzaamheden in de ondergrond. Deze projecten kunnen door de schaal van hun functionele en visuele uitstraling een grote invloed hebben de kernkwaliteiten. Een aantasting van een erfgoed kan bijvoorbeeld worden veroorzaakt door de visuele uitstraling van een project op het erfgoed, maar ook door ontwikkelingen in de ondergrond, zoals graven. Daar waar erfgoederen elkaar overlappen, geldt dat de kernkwaliteiten van beide erfgoederen niet mogen worden aangetast. In dat geval gelden de kernkwaliteiten van de erfgoederen dus cumulatief." (onderstreping onzerzijds, RB/YD)

2.3. Bescherming via de Omgevingsverordening (provinciale regels)

28. De in de vorige deelparagraaf genoemde instructieregels uit paragraaf 7.2 van het Bkl zijn verwerkt in paragraaf 7.1.1 van de actuele versie van de provinciale Omgevingsverordening van Utrecht (hierna: 'de Omgevingsverordening'). Voor een goed begrip hiervan, lichten wij deze regels hierna nader toe.
29. In artikel 7.1 van de Omgevingsverordening is het oogmerk van de regels uit de Omgevingsverordening ten aanzien van het aspect werelderfgoed beschreven. Daaruit volgt dat de regels in paragraaf 7.2 van de Omgevingsverordening zijn gesteld met het oog op de *instandhouding* en *versterking* van de uitzonderlijke universele waarde van o.a. het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies:

"Artikel 7.1 Oogmerk UNESCO Werelderfgoed

De regels in deze paragraaf zijn gesteld met het oog op de instandhouding en versterking van de uitzonderlijke universele waarde van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en het UNESCO Werelderfgoed Neder-Germaanse Limes (kernzone) en UNESCO Werelderfgoed Neder-Germaanse limes (bufferzone)."

⁸ Stb. 2018, 292, p. 803-804.

30. In artikel 7.2 van de Omgevingsverordening is geregeld dat het werelderfgoed bestaat uit o.a. het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies:

"Artikel 7.2 Aanwijzing UNESCO Werelderfgoed

Het UNESCO Werelderfgoed bestaat uit:

- a. het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies; en
(...)"*

31. In artikel 7.3 van de Omgevingsverordening is vervolgens de instructieregel opgenomen die ziet op de instandhouding en de versterking van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Deze bepaling regelt in lid 1 dat een omgevingsplan dat betrekking heeft op locaties binnen dit werelderfgoed **(a)** de uitzonderlijke universele waarde van dit werelderfgoed in acht neemt en regels bevat ter instandhouding en versterking daarvan, en **(b)** geen regels bevat die activiteiten toestaan die deze waarden aantasten. Verder is in lid 3 geregeld waar de motivering van een omgevingsplan aan dient te voldoen:

"Artikel 7.3 Instructieregel instandhouding en versterking UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies

1. Een omgevingsplan dat betrekking heeft op locaties binnen UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies:

- a. neemt de uitzonderlijke universele waarde van de Hollandse Waterlinies in acht en bevat regels ter instandhouding en versterking daarvan; en
b. bevat geen regels die activiteiten toestaan die die waarde aantasten.*

2. Als uitzonderlijke universele waarde Hollandse Waterlinies gelden de kernkwaliteiten, bedoeld in de Bijlage XV Cultuurhistorie bij deze verordening en de Gebiedsanalyses Kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies.

3. De motivering van een omgevingsplan bevat:

- a. een beschrijving van de in het plangebied aanwezige uitzonderlijke universele waarde van de Hollandse Waterlinies; en
b. een beschrijving van de wijze waarop die waarde in acht is genomen.*

(...)"

32. Gelet op de redactie van artikel 7.3 van de Omgevingsverordening ziet deze bepaling op 'een omgevingsplan'. In artikel 1.4 van de Omgevingsverordening is een schakelbepaling opgenomen. In lid 1 onder a is bepaald dat in deze Omgevingsverordening en de daarop berustende bepalingen onder een omgevingsplan mede een projectbesluit wordt verstaan:

"Artikel 1.4 Schakelbepaling

1. In deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt onder een omgevingsplan mede verstaan:

- a. een projectbesluit; en*

(...)"

2. In deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt onder motivering van een omgevingsplan mede verstaan de toelichting op de besluiten, bedoeld in het eerste lid." (onderstreping onzerzijds, RB/YD)

33. Kortom, op grond van artikel 7.3 lid 1 van de Omgevingsverordening mag de uitzonderlijke universele waarde van het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies **niet** worden aangetast. In de toelichting bij dit artikel is toegelicht dat het niet in alle gevallen direct duidelijk is of de voorgenomen activiteit het werelderfgoed aantast. In die gevallen moet eerst worden onderzocht en beoordeeld wat de effecten van de (voorgenomen) activiteit op het werelderfgoed zijn. Hierbij kan een HIA worden opgesteld, aldus de toelichting.
34. In artikel 7.3 lid 2 van de Omgevingsverordening wordt voor een beschrijving van de uitzonderlijke universele waarde van de Hollandse Waterlinies verwezen naar de kernkwaliteiten als bedoeld in Bijlage XV Cultuurhistorie bij de Omgevingsverordening en de Gebiedsanalyses Kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies. In Bijlage XV Cultuurhistorie zijn dezelfde kernkwaliteiten beschreven als onderdeel C van Bijlage XVII bij artikel 7.4 lid 1 van het Bkl (zoals hiervoor in paragraaf 2.2 van deze brief reeds geciteerd). De belangrijkste te onderscheiden componenten van de uitzonderlijke universele waarde van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies zijn, voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie:
- a. het unieke, in samenhang met het landschap ontworpen negentiende en twintigste-eeuwse hydrologische en militairverdedigingssysteem;
 - b. de grote openheid; en
 - c. het groene en overwegend rustige karakter.
35. Buiten kijf staat dat het voorgenomen windpark het unieke landschap, de grote openheid van het gebied en het groene en overwegend rustige karakter zal aantasten. Er wordt, kortom, een inbreuk gemaakt op de visuele integriteit van het gebied als onderdeel van de uitzonderlijke universele waarde van dit gebied.
36. Zoals wij in de inleiding van deze brief reeds hebben toegelicht, maakt zoekgebied 43 deel uit van het inundatiegebied van de Hollandse Waterlinies. Het voorgenomen windpark op deze locatie zal (o.a.) vanwege de functionele en visuele uitstraling hiervan een grote invloed hebben op de kernkwaliteiten van de Hollandse Waterlinies. Dit vereist een gedegen effectenanalyse. De door LAND-ID uitgevoerde HIA van december 2024 voldoet hier niet aan. Dit lichten wij verderop in paragraaf 3 nader toe.

2.4. Advies Kwaliteitsteam Hollandse Waterlinies en Afwegingskader energieopwekking

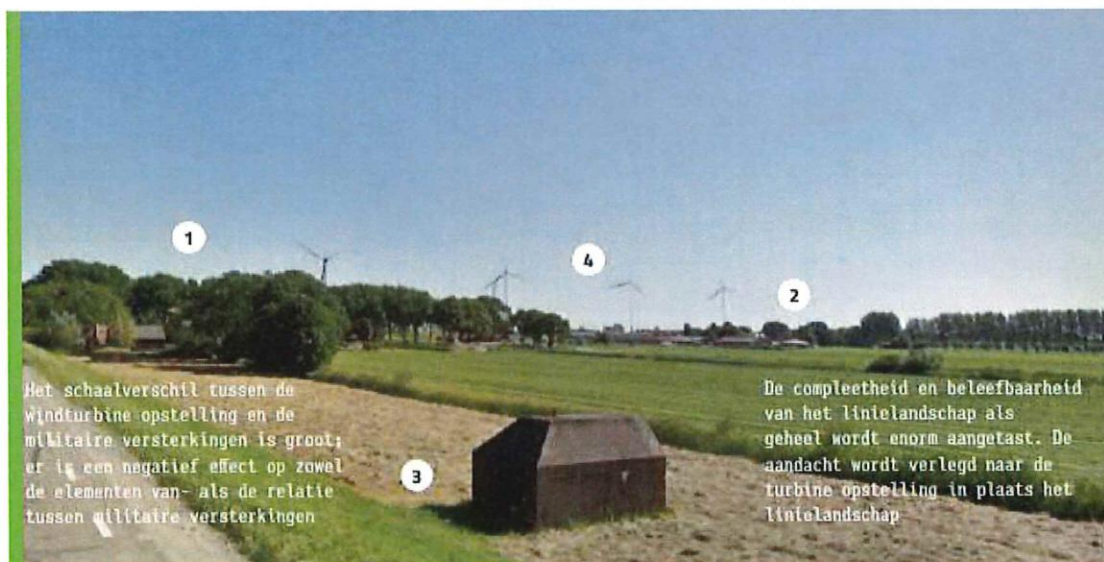
37. Het Kwaliteitsteam Hollandse Waterlinies heeft op 13 juni 2024 het '*Advies visuele integriteit Hollandse Waterlinies – actualisatie 2024*' uitgebracht. In dit advies wordt ingegaan op de visuele integriteit als onderdeel van de *uitzonderlijke universele waarde* van het onderhavige werelderfgoed. In dit advies wordt benadrukt dat de visuele integriteit het **belangrijkste** aspect is van de instandhoudingsverplichting dat (zelfs) doorwerkt tot buiten de begrenzing van het werelderfgoed. Zie p. 5 van het advies:

"Visuele integriteit is het belangrijkste aspect van de instandhoudingsverplichting dat doorwerkt tot buiten de begrenzing van het werelderfgoed."

38. In het advies wordt benadrukt dat de visuele integriteit kan worden opgevat als de herkenbaarheid van het erfgoed in de omgeving en van de relatie tussen het erfgoed en de omgeving. Het erfgoed mag **niet** visueel worden weggedrukt of gemarginaliseerd door latere toevoegingen, ook niet als die zich buiten het eigenlijke werelderfgoed voltrekken. Zie p. 9 van het advies:

"Wel is in 2013 een International World Heritage Expert Meeting gehouden rond 'visuele integriteit'. Het background paper bij deze meeting stelt dat visuele integriteit zich kan manifesteren in bijvoorbeeld vergezichten, panorama's, zichtrelaties en silhouetten. Visuele integriteit kan volgens dit paper ook worden opgevat als de herkenbaarheid van het erfgoed in zijn omgeving (het landschap of de stad), en van de relatie tussen het erfgoed en zijn omgeving. Unesco heeft het vertrouwen nodig dat het erfgoed niet visueel wordt weggedrukt of gemarginaliseerd door latere toevoegingen, ook niet als die zich buiten het eigenlijke werelderfgoed voltrekken."

39. Op p. 31 van het advies wordt een voorbeeld aangehaald van een visualisatie van windturbines in het ensemble fort Everdingen. Daarbij wordt aangegeven dat als gevolg van de voorgenomen windturbines de compleetheid en beleefbaarheid van het linielandschap als geheel "enorm wordt aangetast". De aandacht wordt immers verlegd naar de turbineopstelling in plaats van het linielandschap. Wij wijzen hiervoor op de volgende visualisatie:

voorbeeld van schaalverstoring: visualisatie van windturbines in het ensemble Fort Everdingen, Werk aan het Spoor (Land-ID, Afwegingskader Energietransitie)

40. Verder wijst cliënte erop dat ook in het afwegingskader energieopwekking 'Hollandse Waterlinies Afwegingskader' van Land-ID van 24 september 2021⁹,

⁹ Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 8 maart 2022.

versie 7.0 (hierna: 'het Afwegingskader energieopwekking') wordt bevestigd dat **terughoudend** moet worden omgegaan met initiatieven voor windenergie om de impact op de authenticiteit alsook de visuele integriteit van het linielandschap te minimaliseren. Zie bijvoorbeeld de volgende informatie uit p. 43 van het Afwegingskader energieopwekking:

"Ruimte voor energie

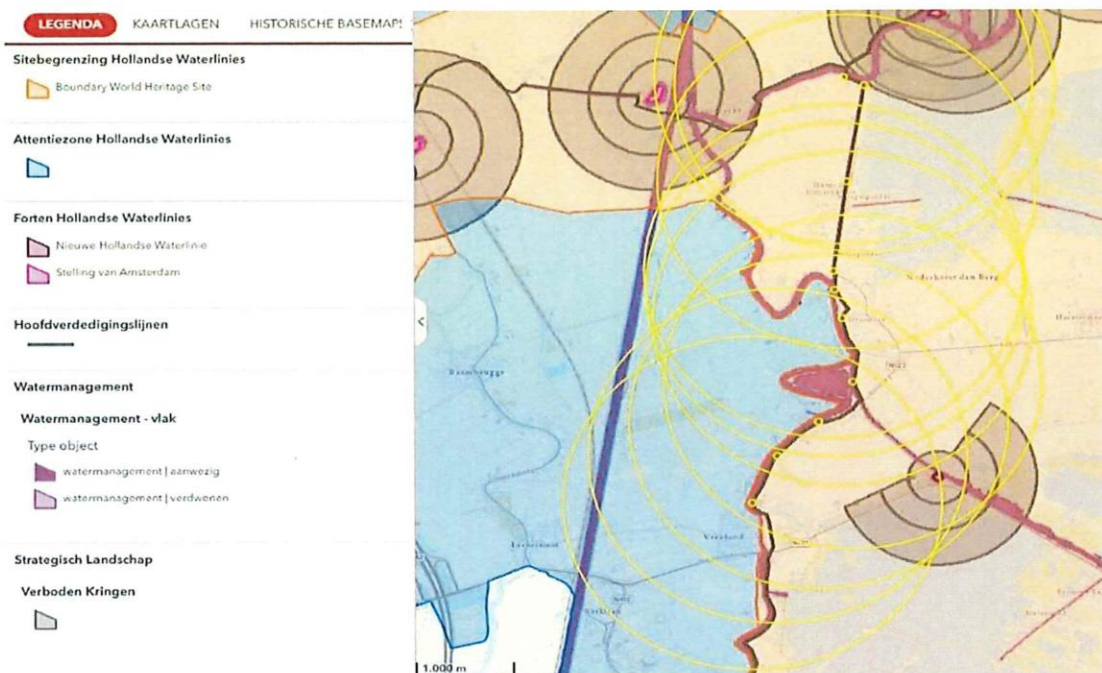
Het noordelijke veenweidegebied is een open en gaaf linielandschap. Er is sprake van weinig tot geen verstoring door bebouwing of andere opgaande elementen. De linie elementen en het landschap zijn hier authentiek en integer. Er zijn enkele locaties waar windturbines van 3.0 MW gerealiseerd kunnen worden. Echter, om de impact op zowel de authenticiteit als de visuele integriteit van het linielandschap te minimaliseren dient men terughoudend te zijn in het aantal te realiseren windenergie initiatieven. (...)" (onderstreping onzerzijds, RB/YD)

41. Meer in het bijzonder wordt met betrekking tot het gebied waarin de HG Polder/zoekgebied 43 is gelegen op p. 30 van het Afwegingskader energieopwekking het volgende opgemerkt:

"Langs de hoofdverdedigingslijn aan de veilige zijde bestaat buiten de property binnen de volgende afstanden een risico op een negatieve uitstraling op de waarden van het Werelderfgoedgebied: (...) Voor windturbines van 5,6 MW, wordt een zone van 2000 meter aangehouden." (onderstreping onzerzijds, RB/YD)

42. De hoofdverdedigingslijn waarnaar wordt verwezen ziet op de rivier de Vecht en de veilige zijde betreft het gebied waarin de HG polder/zoekgebied 43 is gelegen. Indien rekening wordt gehouden met de geadviseerde zone van 2000 meter, moet worden geconcludeerd dat er in het geheel géén windturbines van de beoogde omvang in dit gebied mogelijk zijn. Onderstaande afbeelding maakt dat inzichtelijk.
43. De afbeelding is afkomstig van de GEO-app van UNESCO.¹⁰ De *property* van het werelderfgoed wordt gemarkeerd door de oranje lijnen en oranje gekleurde gebieden. De attentie- of bufferzones (waaronder de inundatiegebieden van zoekgebied 43) zijn met een blauwe kleur gemarkeerd. De hoofdverdedigingslijn (HVL) is met een dikke zwarte lijn gemarkeerd. Zoals zichtbaar is in de afbeelding, volgt de HVL globaal de rivier de Vecht. Aan deze afbeelding zijn voor het doel van deze brief grote gele cirkels toegevoegd met een straal van 2 km vanaf diverse punten van de HVL (gemarkeerd met een kleine gele cirkel op de HVL). Deze cirkels beslaan (nagenoeg) het gehele gebied van zoekgebied 43:

¹⁰ Te raadplegen via: <https://geo-point.provincie-utrecht.nl/apps/utrecht::unesco-hollandse-waterlinies/explore>.

3. Gebreken aan de door Land-ID uitgevoerde HIA van december 2024

44. Zoals in de inleiding is aangegeven, hebben gedeputeerde staten LAND-ID een HIA laten uitvoeren. De door Land-ID uitgevoerde HIA (van december 2024) is naar het oordeel van cliënte zodanig onzorgvuldig tot stand gekomen, dat deze niet de conclusie kan dragen dat een windpark in zoekgebied 43 verenigbaar is met de kernkwaliteiten van het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies.
45. Op de eerste plaats verwijst cliënte hiervoor naar de reactie van de heer D. Jannette Walen, planoloog, van 20 februari 2025 (een kopie van deze reactie is bijgevoegd als **Bijlage 2**). Cliënte verzoekt de colleges om de inhoud hiervan als hier herhaald en ingelast te beschouwen. In deze reactie worden een aantal kritische kanttekeningen geplaatst bij de wijze van uitvoering van de HIA en de daaruit voortvloeiende beoordeling van zoekgebied 43, waarbij de kern ziet op de vraag in hoeverre de in de HIA gekozen zicht- c.q. waarnemingspunten representatief (genoeg) zijn voor een deugdelijke beoordeling van de effecten van de voorgenomen windturbines op de universele waarde van de Hollandse Waterlinies. Daarbij worden onder meer vraagtekens geplaatst bij:
 - de keuze voor het kleine aantal zicht- c.q. waarnemingspunten dat is gehanteerd bij de beoordelingsmethode (namelijk slechts 4 punten);
 - het gegeven dat een aantal van de gekozen zicht- c.q. waarnemingspunten is afgestemd met 'de opdrachtgever'. Dit roept vragen op over de onafhankelijkheid van de beoordelingsmethode; en
 - het gegeven dat bij een andere keuze van zicht- c.q. waarnemingspunten, een geheel andere en vooral negatievere effectbeoordeling zal volgen. Om een indruk te krijgen van het effect van de windturbines op een aantal andere zicht- c.q. waarnemingspunten, zijn bovendien in de reactie vanuit een vijftal

alternatieve zichtlocaties windturbines ingeplot op fotomateriaal. Om een goede vergelijkingsbasis te hebben met de nota van Land-ID, is gebruik gemaakt van dezelfde door Land-ID gebruikte software (Windplanner) die is ontwikkeld en gebruikt door softwarebedrijf The imagineers uit Sneek. Zij hebben dezelfde locatie en formaat van de mogelijk te plaatsen windturbines gebruikt om het een en ander visueel te maken. Uit een analyse van die alternatieve zicht- c.q. waarnemingspunten blijkt dat de effectenbeoordeling beduidend negatiever uitpakt.

46. Op de tweede plaats wijst cliënte op de brief van de heer prof dr. W. Zonneveld, emeritus hoogleraar Stedelijke en Regionale Planologie aan de Technische Universiteit te Delft, van 4 mei 2025 waarin de bevindingen van de heer Jannette Walen zijn onderschreven (een kopie is bijgevoegd als **Bijlage 3**). Uit deze brief volgt, kort samengevat, dat:
- terecht vraagtekens worden geplaatst achter het feit dat slechts 4 zichtpunten zijn geselecteerd voor alle onderzochte zoekgebieden. Het gaat om een dermate groot gebiedsareaal dat dit aantal als onvoldoende moet worden gekwalificeerd;
 - vanuit de provincie invloed is uitgeoefend op een deel van de gekozen zichtpunten. Deze gang van zaken suggereert dat ongeoorloofd is gestuurd op gunstige uitkomsten; en
 - de keuze van de gekozen zichtpunten en daarmee de kijkrichtingen die in het onderzoek zijn gehanteerd ten aanzien van zoekgebied 43 vertonen een buitengewoon vertekend beeld van de te verwachten landschappelijke impact van de te plaatsen windturbines. De reactie van Jannette Walen waarin wordt uitgegaan van alternatieve zichtpunten en kijkrichtingen laat op een overtuigende wijze zien dat de te verwachten landschappelijke impact veel groter is dan het rapport van Land-ID suggereert.
47. De heer Zonneveld concludeert dat zeker ten aanzien van zoekgebied 43 de uitkomsten van het onderzoek van Land-ID niet valide zijn.
48. Op de derde plaats, en tot slot, wijst cliënte op de brief van de heer prof. dr. Len A. de Klerk, emeritus hoogleraar Algemene Planologie aan de Universiteit van Amsterdam, van 20 mei 2025 (bijgevoegd als **Bijlage 4**). Uit zijn brief volgt, kort samengevat, dat er behoorlijk wat af dingen valt op de door Land-ID voor zoekgebied 43 gevolgde werkwijze. Hij concludeert, kort samengevat, dat:
- de analyses van Land-ID zijn beïnvloed door het voorafgaande besluit vanuit de provincie, terwijl de volgorde andersom had gemoeten;
 - de beïnvloeding van de keuze van de zichtpunten vanuit de provincie past niet bij een onafhankelijk onderzoek; en
 - de in de HIA getrokken conclusie ten aanzien van zoekgebied 43 is zeer misleidend en zonder meer in strijd met de beschermingsuitgangspunten ten aanzien van het werelderfgoed.

4. Procedurele bepalingen over de projectprocedure

49. Cliënte gaat ervan uit dat de projectprocedure conform de hiervoor uit afdeling 5.2 van de Omgevingswet geldende procedurele bepalingen – waaronder dus ook de kennisgevingsvoorschriften en reactiemogelijkheden – wordt doorlopen.

5. Afsluiting

50. Gelet op het voorgaande stelt cliënte vast dat de uitkomsten in de HIA ten aanzien van zoekgebied 43 in relatie tot het UNESCO Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies onzorgvuldig tot stand zijn gekomen. Zoals wij hiervoor hebben toegelicht, worden er zeer kritische kanttekeningen geplaatst bij de onderzoeksopzet ten aanzien van zoekgebied 43 in relatie tot de Hollandse Waterlinies. Dit leidt tot de conclusie dat de HIA niet ten grondslag kan worden gelegd aan de nog te doorlopen projectprocedure noch aan de (besluitvorming ten behoeve van de) voorbereiding daarvan.

51. **Tegen deze achtergrond verzoekt cliënte Gedeputeerde Staten om de keuze voor zoekgebied 43 te heroverwegen en zodoende geen windpark binnen dit zoekgebied te realiseren.**

52. Tot het geven van een nadere toelichting op deze brief zijn wij desgewenst uiteraard graag bereid.

Met vriendelijke groet,
Hekkelman Advocaten N.V.

R. Benhadi
Advocaat

Y. Demirci
Advocaat

Bijlagen: 4

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Keuze gebieden projectbesluiten windenergie provincie Utrecht
Datum	14-01-2025
Documentnummer	UTSP-27969493-59333
Van	[REDACTED]
Telefoonnummer	[REDACTED]
E-mailadres	[REDACTED]
Domein/opgave	SLO
Team	PL1
Portefeuillehouder	Van Essen
Bijlagen	1. Onderbouwing keuze gebieden windenergie 2. Cultuurhistorisch onderzoek Vechtzone en Hollandse Waterlinies 3. Rapport Energie van Utrecht over lokaal eigendom 4. Verslag informatiebijeenkomsten windenergie

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Zoals aangekondigd in de Statenbrief [Tussenbalans II RES](#) hebben wij een besluit genomen over in welke gebieden een provinciale projectprocedure voor windenergie wordt vervolgd. Dit is nodig om de RES-doelstelling van 2,4 TWh duurzame opwek in 2030 te realiseren.

Bij het vaststellen van de Tussenbalans II bleek al dat veel gemeenten extra stappen hebben gezet, waardoor het halen van de doelen dichterbij is gekomen. In de afgelopen maanden zijn er in regio U16 nog meer stappen gezet, waardoor we nog verder zijn gekomen in het halen van dit RES-bod. In deze brief is te lezen hoe ons besluit tot stand is gekomen en voor welke gebieden de provincie het initiatief neemt om de projectprocedure te vervolgen in gemeenten die ons daar niet om verzocht hebben. Het gaat om twee gebieden, waarvan één in de gemeente Stichtse Vecht en één in de gemeenten Montfoort en Oudewater. Daarnaast omarmen we de keuzes van gemeenten Woerden, Montfoort, Vijfheerenlanden en Lopik voor windenergiegebieden en verwachten we dat in deze gebieden voldoende opwek gerealiseerd wordt in relatie tot de ruimtelijke mogelijkheden en RES doelen. Voor 15 juli 2025 wordt bepaald of de plannen in de gemeenten voldoende zijn en indien dat niet zo is in welk(e) gebied(en) aanvullende projectprocedures nodig zijn. Voor de gebieden waar de provincie het initiatief neemt om de projectprocedure te vervolgen start het participatieproces conform het door u vastgestelde Beleidskader lokaal eigendom en participatie. Voor de regio's Foodvalley en Amersfoort wordt voor 15 juli 2025 besloten of aanvullende projectprocedures toch nodig zijn.

Inleiding:

Voorgeschiedenis:

Om de in het Klimaatakkoord afgesproken opwekcapaciteit van zonne- en windenergie op land te realiseren hebben 30 regio's in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) in 2021 een bod gedaan richting het Rijk. In de afgelopen jaren hebben wij samen met de drie regio's in de provincie Utrecht gewerkt aan het halen van het bod voor grootschalige duurzame elektriciteit van in totaal 3,05 TWh in 2030. Regio Foodvalley ligt

gedeeltelijk in Gelderland, waarmee het Utrechtse deel van de drie regio's opgeteld 2,4 TWh omvat. Deze boden zijn vastgelegd in de RES'en 1.0 welke op 30 juni ([regio Foodvalley en regio Amersfoort](#)) en 6 oktober 2021 ([regio U16](#)) door uw Staten en andere RES-partners (m.u.v. gemeente Montfoort) zijn vastgesteld. Realisatie van de boden is noodzakelijk voor het behalen van de door u in de Omgevingsvisie opgenomen doelstelling om in 2030 minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht op te wekken uit hernieuwbare bronnen.

Op 21 september 2022 heeft u een besluit genomen over het statenvoorstel [Tussenbalans Regionale Energiestrategieën \(RES\)](#) Provincie Utrecht. Hierin is besloten dat de provincie start met een projectprocedure indien er op 1 december 2022 onvoldoende windlocaties in beeld zijn om 1 TWh windenergie in 2030 te realiseren. Zoals aangegeven in de [Statenbrief Voortgang Windenergie](#) van 14 februari 2023 waren de totale plannen van gemeenten onvoldoende (concreet) om zicht te hebben op realisatie van de afgesproken doelstelling voor 2030. In de periode erna is dit beeld niet veranderd, zoals ook blijkt uit de voortgangsrapportages [U16, Amersfoort & Foodvalley](#). Bovendien blijkt uit de onlangs gepubliceerde [Monitor RES 2024](#) van het PBL dat de vraag naar duurzame energie blijft stijgen, maar het aanbod achterblijft en bovendien de gezamenlijke ambities van 55 TWh niet gehaald worden met de huidige koers. Omdat uit de eerste Tussenbalans is gebleken dat aanvullende windlocaties nodig zijn voor de realisatie van de totale 2,4 TWh zijn we begin 2023 gestart met de eerste stappen van een projectprocedure en is een kennisgeving voornemen en participatie gedaan. Ook is de verkenningsfase gestart met onder meer een plan-m.e.r. procedure ten behoeve van locatiekeuzes voor windenergie. Voor dit planMER is een concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld en op 14 februari 2023 in ontwerp ter inzage gelegd. In de [Nota van Beantwoording](#) is een reactie gegeven op de zienswijzen die daarop zijn ingediend.

In het Coalitieakkoord 2023-2027 is uitgewerkt hoe het proces zoals aangekondigd in de Tussenbalans wordt vormgegeven. Hierin is het belang van het verbeteren van de balans tussen zonne- en windenergie en het halen van de doelstelling van 2,4 TWh duurzame opwek bevestigd. Dit betekent dat er geen apart doel voor windenergie is, zoals bijvoorbeeld de eerdergenoemde 1 TWh, maar dat het gaat om realisatie van de totale doelstelling van de RES'en via wind en zonne-energie. Daarbij kregen RES-regio's en gemeenten extra tijd om het vastgestelde RES doel met zon en/of windprojecten concreet te maken.

In het startgesprek deel 1 dat op 11 oktober 2023 heeft plaatsgevonden zijn we met uw Staten aan de hand van de [Statenbrief proces windenergie](#) in gesprek gegaan over het vervolgproces. In januari 2024 bent u geïnformeerd over de uitkomsten van het planMER en het burgerforum windenergie, die samen hebben geleid tot de 27 meest [kansrijke gebieden voor windenergie](#). In maart 2024 is de [motie 'wie goed doet, goed ontmoet'](#) aangenomen, waarin u oproept gemeenten met reeds concrete plannen voor klimaatneutrale energieopwekking als laatste te overwegen voor projectbesluiten voor windenergie. In juni 2024 heeft u het [Beleidskader lokaal eigendom en participatie bij windenergieprojecten](#) vastgesteld waarmee lokaal eigendom in de projectbesluiten voor windenergie wordt geborgd. Op 17 september jl. hebben wij een besluit genomen over de [Tussenbalans RES II](#). Hierin is geconstateerd dat gemeenten in de eerste helft van 2024 veel extra plannen hebben geconcretiseerd én dat het nodig is om aanvullend projectbesluitprocedures voor 0,25-0,5 TWh voor windenergie te vervolgen in de regio's U16 en Foodvalley. Op 16 oktober jl. heeft u in het tweede startgesprek op basis van dit besluit over de Tussenbalans RES II aandachtspunten kunnen meegeven voor het besluit over de gebieden. Dit besluit baseert zich voor de regio U16 op de uitgevoerde verkenning conform de [Werkwijze Programma's en Projectbesluiten](#).

Een overzicht van het hele proces is te vinden in de eerdere memo [Proces meest kansrijke gebieden windenergie](#).

Bepaling van het 'tekort' aan duurzame opwek

In de Tussenbalans II is geconstateerd dat een aantal plannen van gemeenten nog net niet concreet genoeg is om zicht te geven op realisatie voor 2030, maar dat er een goede kans is dat dit aan het einde van het jaar wel het geval is. Dit zijn de zogenaamde 'categorie 2' plannen. In de Tussenbalans II is ook geconstateerd dat RES-regio Amersfoort voldoende concrete plannen heeft waardoor het niet aan de orde is om in dit stadium aanvullende projectbesluiten te vervolgen. In de volgende paragraaf zijn de recente ontwikkelingen met betrekking tot concretisering van plannen dan wel planuitval beschreven en de gevolgen hiervan voor de provinciale besluitvorming.

➤ *Foodvalley*

Voor regio Foodvalley is in de Tussenbalans II aangegeven dat de onderzoeken naar opwek met windenergie in gebied 99 in Rhenen in samenhang met Wageningen, die eind dit jaar verwacht werden, afgewacht zouden worden. Inmiddels is bekend dat deze onderzoeken pas na besluitvorming over de keuze voor gebieden afgerond zijn en daarmee zal in het eerste kwartaal van 2025 duidelijk zijn of windenergie mogelijk is in gebied 99 in Rhenen. Als het plan vanuit Rhenen en Wageningen gezamenlijk wordt vervolgd, kan het zijn dat uiteindelijk in het ruimtelijke ordeningstraject blijkt dat de turbines beter allemaal aan de kant van Wageningen gepositioneerd kunnen worden. Indien de gemeente Rhenen bij voorbaat wel medewerking heeft verleend aan het project zal dit beschouwd worden als een bijdrage aan de Utrechtse RES-doelen. Het nader onderzoek wordt afgewacht alvorens als provincie verdere stappen te nemen in de regio Foodvalley. Zowel gebied 99 als gebied 96 (het enige andere kansrijke gebied in de regio Foodvalley) blijft daarmee in beeld voor provinciale projectbesluiten. Na afronding van het onderzoek zal de gemeente Rhenen een besluit nemen over gebied 99. De gemeenteraad heeft een [motie](#) aangenomen om geen medewerking te verlenen aan windturbines en het is dan ook in de lijn der verwachting dat de gemeente Rhenen geen windenergie mogelijk wil maken in dit gebied. De provincie zal daarom met de regio in overleg treden over hoe dit opgevangen wordt als inderdaad blijkt dat Rhenen bij voorbaat geen medewerking verleent aan windenergie, waarbij bezien moet worden welk gebied eventueel in aanmerking komt voor een projectprocedure. Hierover zal voor 15 juli van 2025 een besluit genomen worden.

➤ *U16*

Voor regio U16 is in de Tussenbalans II aangegeven dat er een tekort is van minimaal 0,25 TWh om het doel van 1,8 TWh in 2030 te behalen (ca. 12 moderne windturbines) en dat dit mogelijk groter zou kunnen worden als plannen afvallen of duidelijkheid over categorie 2 plannen uitblijft. De volgende categorie 2 plannen zijn concreet genoeg geworden om mee te tellen in categorie 1: windplannen gemeenten Utrecht en de Bilt en zonplannen gemeenten De Ronde Venen en Oudewater. De aanvullende zonplannen van de gemeente Utrecht (bovenop meerdere wind- en zonplannen die al meetellen in categorie 1) blijven in categorie 2 (zie ook hoofdstuk 2.2 van bijlage Onderbouwing). Het tekort komt hiermee op 0,33 TWh, waarvan de helft ingevuld kan worden in gebieden die al gekozen zijn door gemeenten en de andere helft in aanvullende (door de provincie gekozen) gebieden. In de tabel hieronder is een overzicht gegeven. In hoofdstuk 2 van bijlage 1 is meer informatie te vinden.

	Aantal TWh opbrengst per jaar
Bovenkant bandbreedte zon op dak	0,5
Categorie 1 plannen Tussenbalans II (inclusief gerealiseerd)*	0,82
Categorie 2 plannen Tussenbalans II die voldoende concreet zijn geworden (Utrecht, de Bilt, Oudewater, DRV)**	0,15
Opwek in windgebieden waar gemeenten actief zijn (bij redelijke benutting Woerden, Montfoort, Lopik, VHL)	0,17***
Benodigde opwek in overige meest kansrijke gebieden in U16	0,16
Totaal	1,8

* Voor windenergie zijn hiervan vergund: Rijnenburg (Utrecht) en Goyerbrug (Houten). En is Amsterdam-Rijnkanaal (Wijk bij Duurstede) in procedure

** Voor windenergie zijn hiervan in voorbereiding: Lage Weide in Utrecht en gebied 67 in de Bilt

*** deze opwek is exclusief de opwek die al in 'categorie 1' is meegerekend: 55 GWh in Lopik en 44 GWh in Woerden

Planuitval RES-regio Amersfoort

Nadat wij de Tussenbalans II hebben vastgesteld, zijn er in RES-regio Amersfoort ontwikkelingen geweest waardoor het overgrote deel van de plannen voor opwek op land onderhevig is aan planuitval. Het gaat om de volgende windplannen:

- 10 GWh Knooppunt Hoevelaken: Uit nader onderzoek in het kader van OER A28 is gebleken dat er op de locatie Poort van Amersfoort op Rijksgroonden geen ruimte is voor windenergie. Dit vanwege de ruimtelijke belemmeringen (o.a. geluid, externe veiligheid), de geplande uitbreiding van knooppunt Hoevelaken en verkeersveiligheid.
- 200 GWh Leusderheide en Vlasakkers: De plannen die hiervoor sinds 2020 door de regio in samenwerking met het Ministerie van Defensie (gebruiker van de gronden) en sinds 2023 in het kader van OER (Opwek Energie op Rijksgroonden) zijn ontwikkeld kunnen niet vervolgd worden. De reden hiervoor is dat het Ministerie van Defensie heeft aangegeven de gronden niet meer in te zetten voor windenergie. Meer informatie is te vinden in het [memo](#) dat op 9 december met uw Staten is gedeeld.
- 10 GWh windturbine Baarn: op 27 november jl. heeft de gemeenteraad van Baarn een motie aangenomen om de onderzoeken voor windenergie tot in ieder geval 2026 te stoppen. De volledige bijdrage van Baarn in de opwek op land in de regio komt hiermee te vervallen.

Door deze recente ontwikkelingen is 0,22 TWh van het totale doel van 0,5 TWh voor de regio uitgevallen. Momenteel wordt het gesprek met de regio gevoerd hoe deze planuitval opgevangen moet worden. Wij zullen uw Staten op korte termijn informeren over de uitkomsten van deze gesprekken en wat dat betekent voor de inzet van provinciale projectbesluiten. We streven ernaar om ook hier voor 15 juli 2025 een besluit te nemen over de inzet van eventuele provinciale projectbesluiten voor de gebieden die nog in beeld zijn.

Totstandkoming keuze aanvullende gebieden

Zoals aangegeven bij de Tussenbalans II worden bij de keuze voor aanvullende gebieden voor windenergie bestaande, door uw Staten vastgestelde, kaders toegepast. In het kort zijn dat:

- Motie M24-21 Wie goed doet, goed ontmoet
- De provinciale Omgevingsvisie
- Besluit Tussenbalans 2022
- Beleidskader Lokaal eigendom en Participatie
- Advies burgerforum

Op basis van deze kaders is gekozen om in gebied 43 in gemeente Stichtse Vecht en in gebied 8 in de gemeenten Montfoort en Oudewater de projectprocedure te vervolgen. Deze keuze wordt hieronder toegelicht. Zie voor gebieden en bijbehorende nummers de afbeelding op pagina 7.

Voor de keuze van de gebieden wordt als eerste stap uitvoering gegeven aan de motie. Zoals aangegeven in de Statenbrief Tussenbalans II wordt gekeken welke gemeenten concrete plannen hebben voor duurzame opwek en daarmee al vergoederd zijn (vergunning verleend of project gerealiseerd). Dit betekent dat eerst gekeken wordt naar gemeenten die nog geen vergunningen verleend hebben voor wind- en zonneparken, namelijk: IJsselstein, Oudewater, Stichtse Vecht en Zeist.

Gemeente Zeist heeft geen meest kansrijk gebied voor windenergie en hier kan dus geen gebied gekozen worden. In de gemeente IJsselstein ligt een heel klein stukje van gebied 42 (grotendeels in gemeente Lopik). In de gemeente Stichtse Vecht liggen 3 meest kansrijke gebieden voor windenergie (35, 39 en 43). In de gemeente Oudewater liggen (deels) 3 meest kansrijke gebieden voor windenergie (1, 8 en 18).

Vervolgens is vanuit de hierboven genoemde kaders het clusteren van windparken langs infrastructuur een rode draad. Dit komt terug in de Omgevingsvisie, de Tussenbalans I, de RES 1.0 en ook het burgerforum had, na bescherming leefomgeving en ecologie, clustering als derde prioriteit. Het deel van gebied 42 in IJsselstein is niet in lijn met dit uitgangspunt omdat hier slechts 1 of 2 turbines aan de kant van IJsselstein mogelijk zijn. Bovendien kwam dit gebied als meest kansrijk naar voren in de optimalisatie in het planMER waarbij afstand gehouden wordt tot de woonkern in IJsselstein. Daarmee zouden de windmolens dus in de gemeente Lopik komen en bovendien westelijker in plaats van de oostzijde van dit gebied. Daarmee zou, als windenergie in

Lopik in gebied 42 mogelijk gemaakt zou worden, de westzijde geschikt zijn, waarmee de turbines in IJsselstein niet één park zouden vormen met de turbines in Lopik (zoals wel het geval is bij gebied 8 in Montfoort en Oudewater). Ook worden gesprekken met gemeente IJsselstein gevoerd over woningbouwplannen in dit gebied, hetgeen moeilijk te combineren is met windenergie. Daarom wordt ervoor gekozen de projectprocedure in deze gemeente niet te vervolgen. Voor een verdere onderbouwing zie hoofdstuk 4 van bijlage 1.

De gebieden in **Stichtse Vecht** sluiten alle drie aan op hoofdinfrastructuur, waarbij gebied 43 de meeste ruimte voor clustering biedt. Aangezien deze gebieden in de buurt van de Hollandse Waterlinies liggen is een Heritage Impact Assessment (HIA) uitgevoerd naar de mogelijkheden voor windenergie in relatie tot de Hollandse Waterlinies en erfgoed (zie bijlage 2). Uit deze analyse blijkt dat gebied 43 het enige gebied is waar nog ruimte overblijft voor clustering en dat de andere gebieden grotendeels onverenigbaar zijn met windenergie vanwege het werelderfgoed. De keuze voor het eerste aanvullend projectbesluit voor windenergie valt daarom op gebied 43, waar naar verwachting circa 80 GWh opgewekt kan worden. Voor een verdere onderbouwing van de keuze voor dit gebied zie hoofdstuk 4 en 5 van bijlage 1. Overigens is de HIA ook uitgevoerd voor gebied 38 in De Ronde Venen. Ook daar blijkt windenergie niet verenigbaar te zijn met Hollandse Waterlinies.

Van de drie gebieden in **Oudewater** sluit alleen gebied 8 aan bij hoofdinfrastructuur (A12/spoor) en kan bovendien aangesloten worden bij het cluster langs de A12 vanuit Utrecht Rijnenburg, Woerden Reijerscop en de plannen voor windenergie van Montfoort. De keuze voor het tweede aanvullend projectbesluit voor windenergie valt daarom op gebied 8, waar naar verwachting circa 80 GWh opgewekt kan worden. Voor een verdere onderbouwing zie hoofdstuk 4 en 5 van bijlage 1. Dit gebied ligt ook in gemeente Montfoort, waarmee in deze gemeente, naast een deel van gebied 24, in een tweede gebied windenergie mogelijk gemaakt wordt. De reden hiervoor is dat er is gekeken naar clustering langs hoofdinfrastructuur. In dit geval worden gebieden gekozen langs de A12, waardoor gebieden in het open gebied van Lopikerwaard buiten beeld blijven. Voor de gemeente Montfoort betekent dit dat door in gebied 24 alleen het noordelijke deel te benutten en deze lijn langs de A12 door te trekken naar gebied 8, het zuidelijke deel van gebied 24 en gebied 18 in deze gemeente buiten beeld blijven. In beide gebieden gezamenlijk gaat het in de gemeente Montfoort naar verwachting om 4 tot 5 turbines. Gebied 8 komt naar voren vanuit de motie Wie goed doet goed ontmoet (gemeente Oudewater heeft nog geen vergunningen verleend of projecten gerealiseerd). Dit gebied zou daarbij ook naar voren komen als gekeken zou worden naar alle gemeenten in de RES U16 gezien de mogelijkheden voor clustering langs hoofdinfrastructuur en overige criteria.

Plannen voor windenergie in door gemeenten gekozen gebieden

Gemeenten Utrecht, de Bilt, Woerden, Montfoort, Lopik en Vijfheerenlanden hebben concrete plannen voor windenergie.

De gemeente **Utrecht** heeft het gebied op Lage Weide (49) als focusgebied opgenomen in de beleidsnota 'Opwekgebieden voor schone energie'. De provincie gaat ervanuit dat de gemeente dit gebied verder brengt en dat daar minimaal 40 GWh met windenergie opgewekt zal worden. De gemeente **de Bilt** heeft een besluit genomen om verder te gaan met gebied 67. De provincie gaat ervanuit dat de gemeente dit gebied verder brengt en dat daar minimaal 20 GWh met windenergie opgewekt zal worden. Met de opwek in de gebieden van de gemeenten Utrecht en de Bilt worden de ruimtelijke mogelijkheden voldoende benut en gaan wij ervan uit dat deze opwek ook minimaal behaald wordt. Als de planvorming in deze gemeenten alsnog stagneert om andere dan juridische of technische gronden, komen de gebieden in deze gemeenten weer in beeld voor een projectbesluit.

Voor de gemeenten Woerden, Montfoort, Lopik en Vijfheerenlanden is nog niet zeker hoeveel opwek hier mogelijk gemaakt wordt. In deze gemeenten is gezamenlijk een minimum opwek nodig van 270 GWh om niet voor méér gebieden projectprocedures te vervolgen dan genoemd in voorgaande paragraaf.

Gemeente **Woerden** is een proces gestart voor windenergie in polder Reijerscop. Hiervoor is een participatieproces in het gebied geweest en de uitkomst hiervan is verwerkt in een toetsingskader dat in december 2024 is voorgelegd aan de gemeenteraad. De provincie is verheugd met de inzet van de gemeente Woerden voor windenergie en hoe de gemeente het proces oppakt in polder Reijerscop. In haar beleid heeft de

gemeente staan windenergie ten zuiden van de A12 in meest kansrijk gebied 24 mogelijk te maken met een maximum van 44 GWh. Omdat hiermee de ruimtelijke mogelijkheden niet voldoende benut worden heeft de provincie op 5 november 2024 een zienswijze ingediend op dit toetsingskader met de oproep meer opwek mogelijk te maken. Naar verwachting zal de gemeente Woerden in maart 2025 het toetsingskader vaststellen. De gemeenteraad heeft dan de mogelijkheid de maximale opwek te verwijderen of te verhogen. Het zal nodig zijn om aanzienlijk meer windenergie in het gebied bij Reijerscop mogelijk te maken om geen extra gebieden nodig te hebben en een goede clustering te borgen. Er is in dit gebied bij optimale invulling ruimte voor 140 GWh aan de kant van de gemeente Woerden.

Ook de gemeente **Montfoort** heeft besluiten genomen over windenergie in gebied 24 door het toepassen van de wet voorkeursrecht gemeenten op percelen voor windenergie in dit gebied. In de eerste helft van 2025 wordt verwacht dat de gemeente een besluit zal nemen over haar beleid voor windenergie in dit gebied langs de A12. Het college van de gemeente heeft dit op 7 januari per brief bevestigd. Ook hier is het nodig om de opwekpotentie goed te benutten om geen extra gebieden nodig te hebben en een goede clustering langs infrastructuur te borgen. In gebied 24 is aan de kant van Montfoort ruimte voor 140 GWh. Dan zou echter een lijn naar het zuiden gevolgd moeten worden, waarmee het uitgangspunt van clustering langs infrastructuur niet gevolgd kan worden. Als alleen de lijn langs de A12 gevolgd wordt is in ieder geval ruimte voor circa 60 GWh in gebied 24 aan de kant van de gemeente Montfoort. Door het gebied 24 goed te benutten wordt een cluster gevormd met in het oosten windpark Rijnenburg en wat verder in het westen gebied 8 waarvoor de provincie een projectprocedure vervolgt.

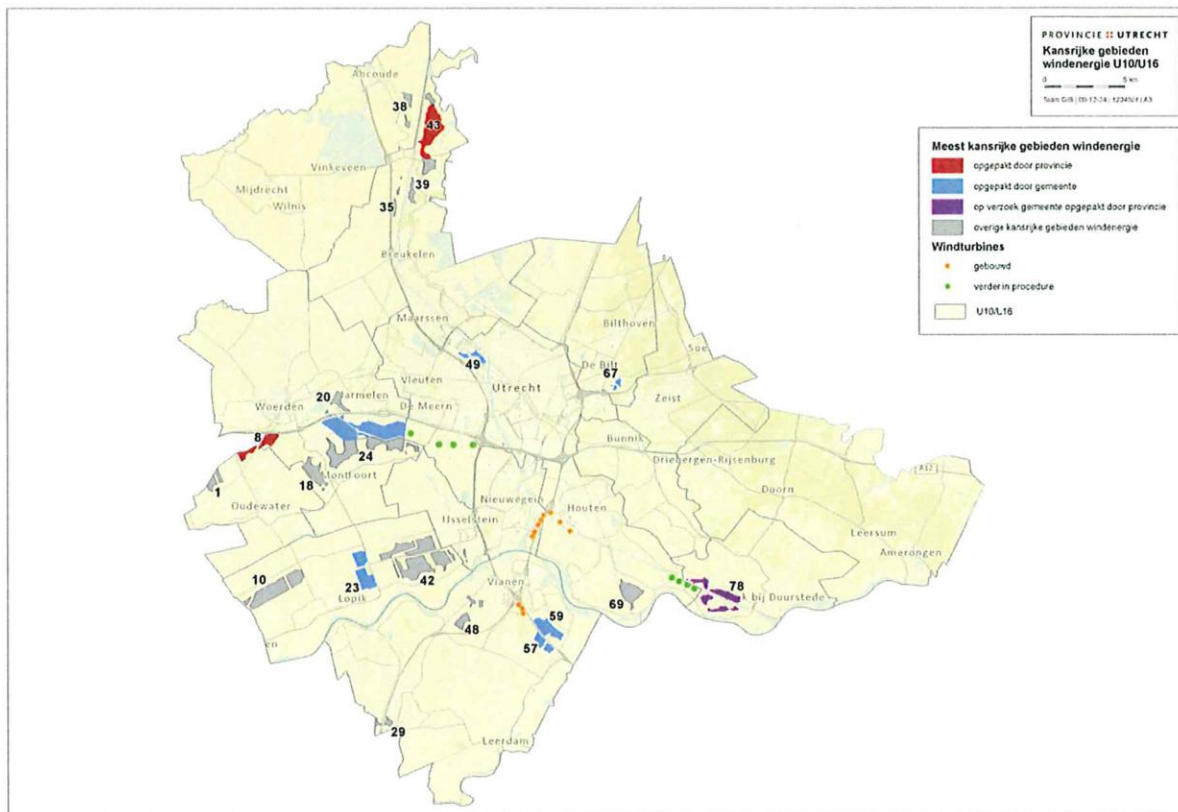
In de gemeente **Lopik** werken verschillende partijen samen om een energiepark mogelijk te maken bij bedrijventerrein de Copen, waarbij de huidige windturbines vervangen zouden kunnen worden. De provincie heeft dit proces omarmd door de intentieovereenkomst over Energiepark de Copen mede te ondertekenen. Gemeente Lopik heeft in haar beleid circa 55 GWh duurzame elektriciteitsopwekking in 2030 opgenomen, waarbij wordt aangegeven dat dit met name in gebied 23 op de Copen gerealiseerd moet worden. Ook hier is het nodig de opwekmogelijkheden in het gebied goed te benutten om geen extra gebieden nodig te hebben. In het planMER kwam naar voren dat er ruimte is voor 73 GWh aan windenergie. In navolging van de intentieovereenkomst (zie [memo](#)) worden nadere afspraken gemaakt tussen provincie en gemeente over de ruimtelijke procedure voor windenergie. Daarin kan afgesproken worden dat een provinciale projectprocedure vervolgd wordt voor gebied 23.

Gemeente **Vijfheerenlanden** heeft plannen voor windenergie in de gebieden 57 en 59 en aansluitend aan huidig windpark Autena. De provincie is verheugd met de inzet van de gemeente Vijfheerenlanden voor windenergie en dat de gemeente concreet aan de slag gaat. Hoeveel opwek met dit proces uiteindelijk mogelijk gemaakt wordt is nu nog onbekend. In deze gebieden gezamenlijk is het volgens het planMER mogelijk om circa 170 GWh op te wekken. Zoals aangegeven bij het besluit over de meest kansrijke gebieden voor windenergie gelden er wel veel aandachtspunten voor ecologie, waardoor deze potentie waarschijnlijk niet volledig benut kan worden.

Er is voor gekozen om op dit moment nog geen besluit te nemen over het vervolgen van de projectbesluitprocedure in de gemeenten die zelf windenergie mogelijk maken, omdat we de lokale processen niet willen verstoren. Omdat voor bovenstaande gebieden nog niet overal zeker is of en zo ja, hoeveel windenergie mogelijk gemaakt wordt, zou het meer zekerheid geven op het halen van de doelen om hier direct over te gaan op projectbesluiten. Dit zou ook in lijn zijn met het besluit over de meest kansrijke gebieden, waar we deze duidelijkheid voor de zomer van 2024 gevraagd hadden met vervolgens uitstel naar eind 2024 bij het besluit van de Tussenbalans II. Er is echter gekozen om coulant te zijn en gemeenten de lokale processen zelf te laten doorlopen. Er is nu voor gekozen om nog geen besluit tot het vervolgen van een provinciale projectprocedure te nemen in deze gemeenten die windenergie op hebben gepakt, maar waar voldoende opwek en tijdige realisatie op dit moment nog onvoldoende is geborgd. Deze vier gemeenten (Vijfheerenlanden, Woerden, Montfoort en Lopik) staan gezamenlijk voor de resterende opgave van in totaal 270 GWh windenergie. De volledige potentie van de gebieden 23, 24 57 en 59 is op basis van het planMER 508 GWh. Met 270 GWh opwek in deze gebieden is het niet nodig om aanvullend aan de gebieden 8 en 43 voor extra gebieden projectbesluiten te nemen. Het is echter wel nodig dat deze gemeenten, zoals in ieder geval al in de gemeenten Woerden en Montfoort is voorzien, uiterlijk 15 mei 2025 een besluit hebben genomen over de opwek in deze gebieden. Aan de hand van deze besluiten zal bekeken worden of de benodigde 270 GWh

gezamenlijk gehaald wordt. Indien dit niet het geval is, wordt voor 15 juli 2025 een besluit genomen in welk(e) gebied(en) de provinciale projectprocedure alsnog vervolgd wordt.

Figuur 1 gebieden voor windenergie in U16

Vervolg bij constatering planuitval

Zoals aangegeven treedt al aanzienlijke planuitval op in regio Amersfoort. Hier volgt overleg met de regio over. De overige meest kansrijke gebieden voor windenergie in de regio Amersfoort met nummers 75 en 93 kunnen hiermee weer in beeld komen. Voor Foodvalley geldt dat de gebieden voor windenergie in beeld blijven, waarbij binnen de regio een besluit moet worden genomen over de mogelijke planuitval van de windturbine in Rhenen. Bij mogelijk toekomstige planuitval in de regio U16 komen de overige meest kansrijke gebieden in beeld, tenzij in de regio in de tussentijd voldoende concrete plannen zijn opgepakt om het tekort op te vangen.

Communicatie/Participatie

Zoals aangekondigd in de Statenbrief Tussenbalans II zijn er in het najaar 2024 een aantal informatiebijeenkomsten windenergie georganiseerd. Het doel was om inwoners te informeren en gelegenheid te geven om vragen te stellen en zorgen/aandachtspunten te delen. Hiervoor zijn 6 sessies verdeeld over 3 avonden in Breukelen, Bunnik en de Meern georganiseerd. Een kort verslag van de informatiebijeenkomsten is te vinden in bijlage 4.

Inwoners van de provincie Utrecht en stakeholders zullen breed geïnformeerd worden over ons besluit over de keuze van gebieden via onze site, media en advertenties in huis-aan-huisbladen. Bestuurders van gemeenten van gekozen gebieden zijn 1 op 1 geïnformeerd. Grondeigenaren in de gekozen gebieden worden ook 1 op 1 benaderd per brief en zullen in het kader van fase 2 van het beleidskader een belangrijke rol vervullen in de totstandkoming van de omgevingsovereenkomst. Ook zullen alle partners in de regio's geïnformeerd worden

en zullen gemeenten en provincies die aan de gebieden 8 en 43 grenzen geïnformeerd worden en betrokken worden bij het vervolgproces.

In de gekozen gebieden 8 en 43 zal het participatieproces zo snel mogelijk opgestart worden volgens de kaders die u heeft vastgesteld in het Beleidskader Lokaal Eigendom en Participatie bij windenergieprojecten. Hiermee krijgen alle inwoners in de omgeving de kans om mee te doen, zowel in het proces als via lokaal eigendom. Conform het beleidskader zullen inwoners binnen een straal van 10x tiphoogte betrokken worden. Dit betekent dat ook inwoners van buurgemeenten (en in sommige gevallen buurprovincies) benaderd zullen worden om mee te doen. Het participatieproces wordt in het gebied in Wijk bij Duurstede ook opgestart, conform afspraken met de gemeente. Zie voor meer informatie het [memo](#) dat op 12 december met uw Staten is gedeeld.

In enkele gebieden waar gemeenten (De Bilt, Woerden en Vijfheerenlanden) zelf de procedure trekken is de participatie reeds in 2024 (of eerder) gestart. Dit zal de komende tijd vervolgd worden en de provincie zal waar nodig ondersteuning bieden en toetsen dat de uitgangspunten uit het beleidskader gehanteerd worden. In de gemeente Lopik wordt de komende periode het participatieproces opgezet in samenwerking met lokale partners, zie hiervoor het [memo](#) dat op 12 december met uw Staten is gedeeld. Voor de gemeente Montfoort zal de gemeente op korte termijn een besluit nemen over het windenergieproces. De provincie zal in gesprek treden met de gemeente over hoe de participatie in gebied 24 (samen) vormgegeven kan worden. Voor het gebied Lage Weide in de gemeente Utrecht zal begin 2025 het proces door de gemeente verder vormgegeven worden.

Vervolgprocedure / voortgang:

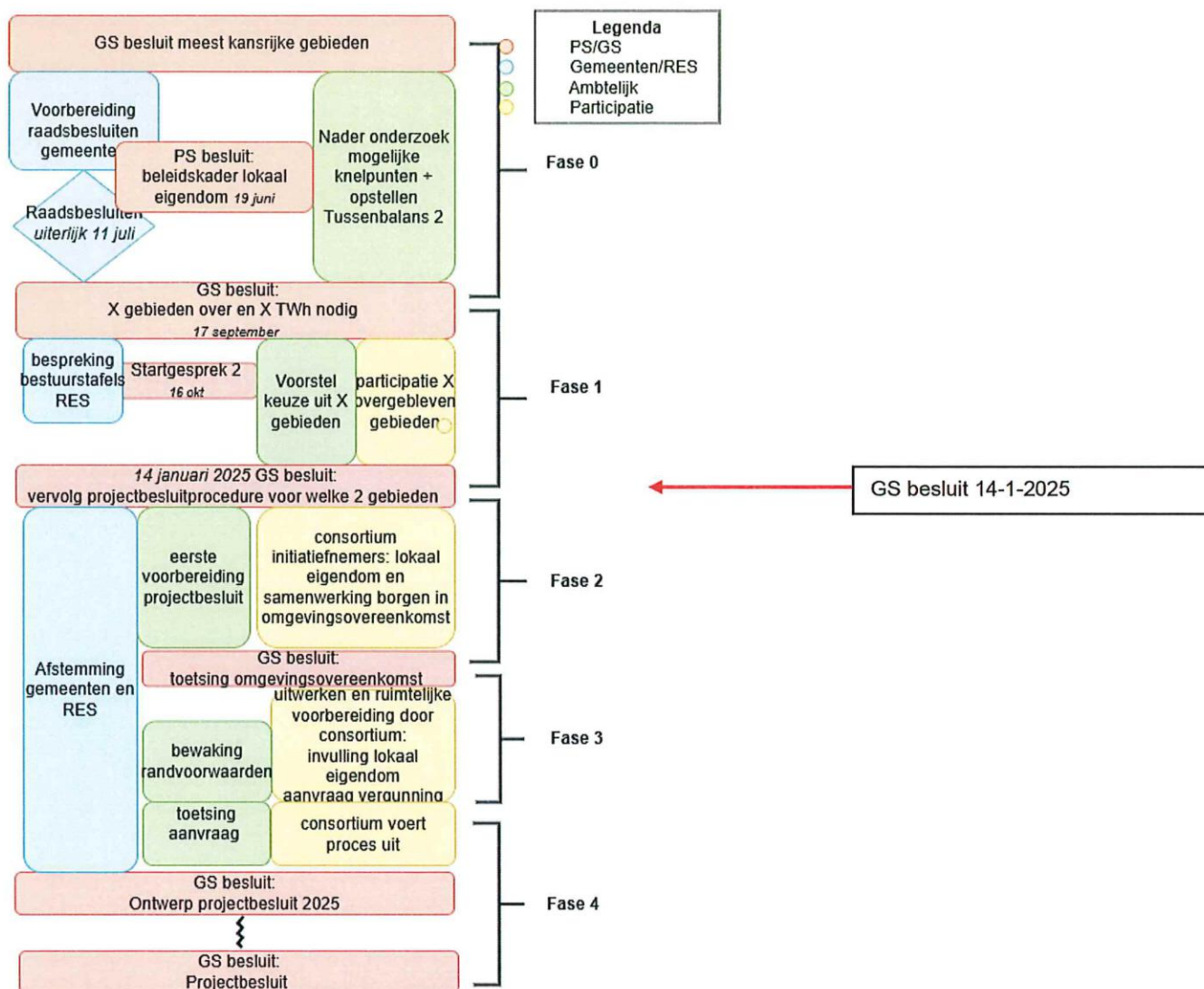
Op 29 januari wordt u over dit besluit geïnformeerd middels een informatiesessie.

De komende periode start fase 2 van het Beleidskader Lokaal Eigendom en Participatie voor de gebieden 8 en 43, die in het teken staat van het opstellen van een omgevingsovereenkomst. Als de overeenkomst gesloten wordt, zullen uw Staten hierover geïnformeerd worden via een memo. Vervolgens zal het ruimtelijk spoor vervolgd worden (fase 3) en wordt u geïnformeerd via een statenbrief als het ontwerp-projectbesluit genomen is. Dat zal vanaf begin 2026 zijn. Naar alle waarschijnlijkheid zijn dan ook de nieuwe Rijksnormen voor windturbines vastgesteld en kan daaraan getoetst worden.

Daarnaast zal de komende periode fase 2 van het beleidskader vervolgd worden voor het gebied in Wijk bij Duurstede waar de gemeente ons verzocht heeft de projectbesluitprocedure te vervolgen.

Na overleg in de regio's Amersfoort en Foodvalley zullen we voor 15 juli 2025 besluiten of aanvullende projectprocedures toch nodig zijn in één of meerdere gebieden en we zullen u informeren over het vervolg in deze regio's. Ook zal in voor 15 juli 2025 door GS een besluit genomen waarin vastgesteld wordt hoeveel windenergie in de gemeenten Woerden, Montfoort, Lopik en Vijfheerenlanden wordt mogelijk gemaakt en, indien nodig, in welk(e) gebied(en) de provinciale projectprocedure alsnog vervolgd wordt.

Figuur 2 stappen projectbesluit

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

BIJLAGE 2

Reactie op HIA-beoordeling van zoekgebied 43 als kansrijk zoekgebied windenergie

D. Jannette Walen, planoloog, 20-2-2025

In december 2024 heeft in opdracht van de provincie Utrecht het bureau Land-ID een Heritage Impact Assessment (HIA) rapportage uitgebracht, 'Kansrijke zoekgebieden windenergie, Windturbines nabij UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies'. Deze nota gaat specifiek in op de vier door de provincie Utrecht aangegeven 'kansrijke zoekgebieden voor windenergie' in de provincie die gelegen zijn in de nabijheid van het UNESCO Wereld Erfgoed Hollandse Waterlinies. Het gaat hier om Unesco Werelderfgoed met 'Outstanding Universal Value', dat op een adequate manier moet worden beschermd en gemanaged om de veiligheid van het erfgoed te verzekeren¹.

Een van die zoekgebieden betreft de Hoeker-Garstenpolder, zoekgebied 43. Dit is een polder die voor het grootste deel het inundatiegebied omvat van fort Nigtevecht tussen Vecht en Amsterdam – Rijnkanaal (voorheen Merwedekanaal), onderdeel van de Stelling van Amsterdam² en tevens onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

In de voorliggende notitie worden een aantal belangrijke tekortkomingen in de HIA gesignaleerd. Als gevolg van deze tekortkomingen is de beoordeling van zoekgebied 43 onjuist en vertoont deze beoordeling ook leemten. Gelet hierop kan de opgestelde HIA niet ten grondslag worden gelegd aan de keuze om windturbines te realiseren in zoekgebied 43. In het voorliggende rapport ligt verder de focus op de beoordeling van de effecten van plaatsing van windturbines vooral met betrekking tot Fort Nigtevecht, onderdeel van de Stelling van Amsterdam (effecten m.b.t. de 'onveilige zijde' van het fort).

In de HIA is uitgangspunt: een van de grootste uitdagingen voor de implementatie van windenergieprojecten in en om (Wereld)erfgoed is de *potentiële visuele impact*. De omvang van de turbines, de bijbehorende infrastructuur en de draaiende rotoren maken windturbines zichtbaar over een grote afstand. De effectbeoordeling in de HIA is dan ook gebaseerd op een zogenaamde 'Visual Impact Assessment'³. *De keuze van waarnemingspunten van waaruit de beoordeling plaats vindt is daarbij cruciaal*. De methodiek die door Land-ID gevolgd wordt is ontleend aan de Nota Visuele Integriteit Hollandse Waterlinies, 2024.

¹ Zie voor alle gehanteerde criteria waaraan Unesco Werelderfgoed dient te voldoen de HIA p. 10 en 13 en de nota Visuele Integriteit Hollandse Waterlinies, Advies Kwaliteitsteam Hollandse Waterlinies – actualisatie 2024.

² In de publicatie 'De Stelling van Amsterdam, Vestingwerken rond de hoofdstad 1880 -1920', (P. Kant, P. Saal, R. Schimmel en J. der Zee, AMA, ISBN 9064739019) wordt gesteld dat dit inundatiegebied cruciaal is voor het fort. Citaat: *"Taak van het fort is: Afsluiting en verdediging van de accessen welke gevormd worden door het Merwedekanaal en de Oude Vecht met hunne kaden. Tot bescherming van de sluizen tussen deze wateren en van de Prise-d'eau der Vechtwaterleiding, welke is gelegen op ongeveer 100 m bezuiden het fort. Bestrijding door middel van de N-batterij voor groot flankement van ondernemingen in de Aetsveldschepolder, nadat de lijn van verdediging achter het Merwedekanaal en Smal Weesp is teruggetrokken"*.

³ Bij de Visuele Impact Assessment wordt de 'visuele integriteit van het erfgoed, zowel op de Property als in de bufferzone, als uitgangspunt genomen. Het gaat daarbij vooral om zichtlijnen, panorama's, zichtpunten en silhouetten. Het erfgoed mag visueel niet weggedrukt of gemarginaliseerd worden door latere toevoegingen (lees: windturbines). Uitgangspunt daarbij is dat ook in de bufferzones grote terughoudendheid vereist is m.b.t. grootschalige ontwikkelingen.

In de HIA wordt op p. 42 toegelicht hoe men is gekomen aan de keuze van de waarnemingspunten van waaruit de beoordeling van de effecten plaats heeft gevonden: Op basis van de richtlijnen in de nota 'Visuele integriteit Hollandse Waterlinies' is een selectie gemaakt van 4 zichtpunten, waarvan enkele zichtpunten in overleg met de opdrachtgever. Dit laatste is opvallend, want hoe onafhankelijk is de beoordelingsmethode als de belangen van de opdrachtgever meespelen in de uitvoering van het onderzoek?

Direct valt ook op dat er in de Land-ID-nota gekozen is voor een aanpak met slechts 4 waarnemingspunten van waaruit alle 4 zoekgebieden worden beoordeeld. Dat roept vragen op. Waarom slechts 4 waarnemingspunten? De gemaakte keuze is controleerbaar noch navolgbaar. In de adviesnota 'Visuele Integriteit Hollandse Waterlinies', basis voor de beoordelingsmethodiek, wordt geenszins aangegeven dat met een zo beperkt mogelijk aantal waarnemingspunten moet worden gewerkt.

Het zal voorts duidelijk zijn dat zowel aantal gezichtspunten, de locatie van de punten en de gekozen zichtlijnen in hoge mate bepalend zijn voor de uitkomsten van de impactanalyse.

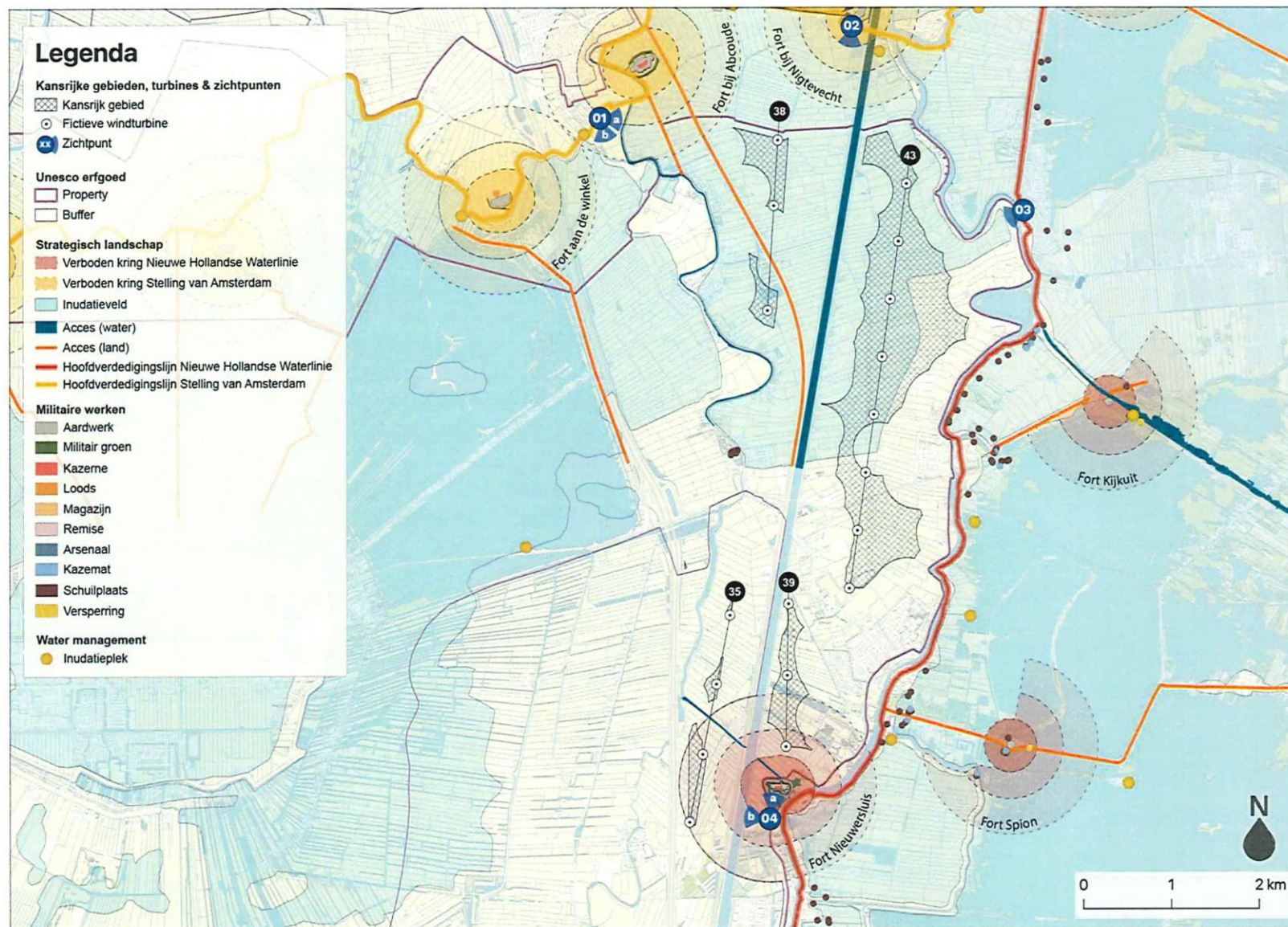
Twee van de door Land-ID in samenspraak met de opdrachtgever gekozen waarnemingspunten zijn in bijzondere mate bepalend voor de beoordeling van de visuele impact van plaatsing van windturbines voor zoekgebied 43: de waarnemingspunten 02 en 03. In deze notitie wordt het commentaar vooral toegespitst op de keuze voor deze twee waarnemingspunten en de consequenties daarvan op de beoordeling van de impact bij plaatsing van windturbines met een tiphoogte van 241 meter in zoekgebied 43.

Bij waarnemingspunt 02 heeft Land-ID een locatie gekozen op de Velterslaan, direct ten zuiden van Fort Nigtevecht. Opvallend voor de keuze van dit punt is dat dit geografisch het diepste punt is van waaruit men de omgeving kan verkennen, nabij het voormalig brugwachtershuis. Bovendien ligt het inundatiegebied tussen Vecht en ARK vanuit dit punt verscholen achter de bomenrij langs het Amsterdam-Rijnkanaal. Van hieruit is het zicht op de Garsten-Hoekerpolder nagenoeg geheel geblokkeerd en is er alleen zicht op zoekgebied 38.

De keuze voor waarnemingspunt 03 is ook onnavolgbaar: dat waarnemingspunt ligt op het breedste punt van de polder, met de gekozen kijkrichting ziet men dan ook een heel beperkt deel van de polder en ook hier is de locatie zodanig dat een bomenrij een deel van het zicht ontnemt. Zo is bijvoorbeeld ook de nabijgelegen bemalingsmolen Hoekermolen aan het zicht onttrokken.

Eenzelfde bezwaar geldt overigens ook voor de keuze van waarnemingspunt 04 t.o.v. zoekgebieden 38 en 43: dit waarnemingspunt ligt ten opzichte van de zoekgebied 43 achter de aarden wal van fort Nieuwersluis. Dat er dan sprake lijkt te zijn van een verwaarloosbaar visueel effect zal niet verbazen, immers het zicht is goeddeels onttrokken door de omwalling en bomen van het fort. Een gemiddeld effect zal hier meer voor de hand liggen als een waarnemingslocatie gekozen zou worden op een tiental meters ten noorden, oosten of ten westen van de gekozen locatie .

Op de deugdelijkheid van de gemaakte keuzes van de waarnemingspunten 02 en 03 wordt, gelet op de directe nabijheid van zoekgebied 43, verder ingegaan.

Zoekgebieden, turbines en door Land-ID gekozen waarnemingspunten (blauw) en zichtlijnen.
 Blauw gearceerd de inundatiegebieden
 (Nota Kansrijke zoekgebieden windenergie, p 43)

**Waarneming vanuit door Land-ID gekozen waarnemingspunt 02, met ingeplote windturbines in zoekgebied 43
(Nota Kansrijke zoekgebieden windenergie p.47)**

Gezien de merkwaardige locatie van waarnemingspunt 02, op een laag gelegen deel van de Velterslaan en met alleen zicht op zoekgebied 38 en niet op zoekgebied 43 door de bomenrij langs het ARK, is het logisch dat de effectbeoordeling met betrekking tot zoekgebied 43 slechts licht negatief (klein) uitvalt.

Bij een andere keuze van waarnemingspunten is het voor de hand liggend dat er een geheel andere effectbeoordeling zal volgen. Als een locatie wordt gekozen op de direct langs de forten leidende LF fietsroute Waterlinies en het daarmee samenvallende Waterliniepad Abcoude – Weesp en Noord-Hollandpad Abcoude – 's Gravenland, valt het oordeel geheel anders uit.

Als gekozen wordt voor een waarnemingspunt op of nabij de Liniebrug, met uitzicht naar het noorden op fort Nigtevecht en naar het zuiden op het inundatiegebied tussen ARK en Vecht ontstaat juist een beeld van een (heel) groot negatief effect over het hele gebied als daar windturbines geplaatst zouden worden. De conclusies in het rapport van Land-ID over het verschil in visueel effect t.a.v. de zoekgebieden 38 en 43 zijn dan ook opvallend: het effect van de 3 mogelijke windturbines in zoekgebied 38 (hier niet weergegeven), in een gebied dat al wordt aangetast door 4 hoogspanningsleidingen in twee tracés met hoogspanningsmasten en de spoorbanen Utrecht-Amsterdam, wordt in de nota van Land-ID als 'groot negatief' beoordeeld, terwijl dat bij de mogelijk 8 molens in het volledig lege inundatieveld (zoekgebied 43), als licht negatief beoordeeld wordt. Duidelijk is dat bij een waarnemingspunt net ten oosten van de bomenrij langs het ARK (nabij de Liniebrug) die beoordeling omgekeerd zou zijn.

De locatie van door Land-ID gekozen waarnemingspunt 02 ● en alternatief waarnemingspunt ● bij Fort Nigtevecht
kaart: LF fietsroute Waterlinies

Zicht op het inundatiegebied van Fort Nigtevecht vanaf de Liniebrug, huidige situatie

Locatie van door Land-ID gekozen waarnemingspunt 03

Net als bij waarnemingspunt 02 is de keuze voor waarnemingspunt 03 onnavolgbaar: het punt is zodanig gekozen dat het zicht op een deel van de polder, inclusief de nabijgelegen Hoekermolen (een klassieke bemalingsmolen) wordt weggenomen door de bomen direct tegenover het waarnemingspunt. Ook is vanuit dit gezichtspunt de polder op zijn breedst en kan met de gekozen kijkrichting maar een deel van de polder in beeld gebracht worden. Op de foto vanaf dit punt (zie volgende pagina) is het gevolg van deze beperkingen ook duidelijk te zien.

De beoordeling op grond van de waarneming vanuit dit punt is in de nota van Land-ID slechts gemiddeld negatief.

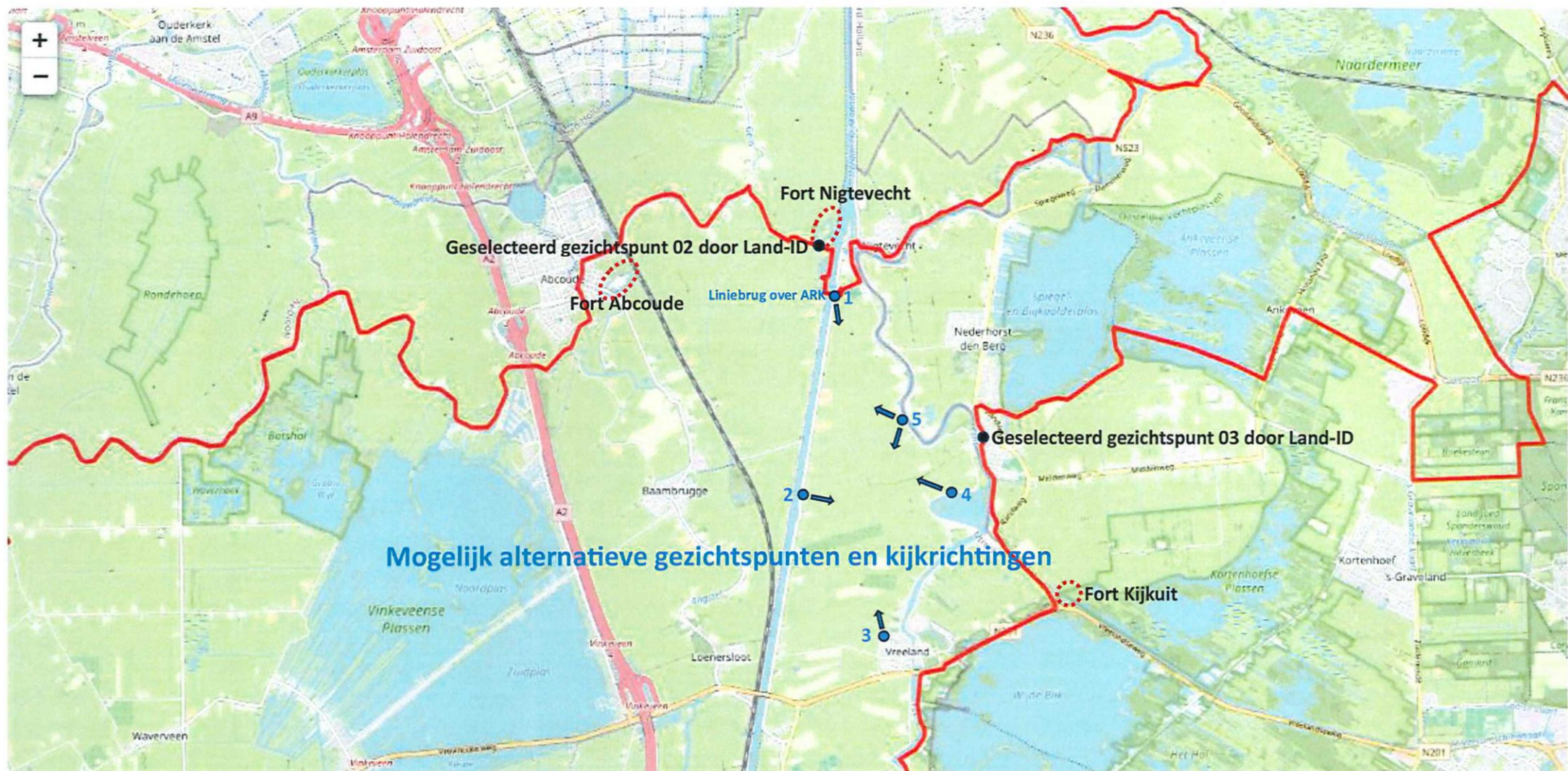

**Het door Land-ID geconstateerde effect van plaatsing van windturbines bij het door hun gekozen waarnemingspunt 03
(Nota Kansrijke zoekgebieden windenergie p. 51)**

Effecten vanuit een aantal alternatieve zichtlocaties

Om een indruk te krijgen van het effect vanuit een aantal andere waarnemingspunten, is opdracht gegeven aan bureau The Imagineers om vanuit een vijftal alternatieve locaties windturbines op foto in te plotten⁴. Om een goede vergelijkingsbasis te hebben met de nota van Land-ID, is gebruik gemaakt van dezelfde door Land-ID gebruikte software (Windplanner) en dezelfde locatie en formaat van de mogelijk te plaatsen windturbines Omdat het voor bureau The Imagineers uitsluitend mogelijk is om te werken met foto's genomen vanaf de weg, zijn alle foto's vanaf de rijweg genomen, dus ook bij de Liniebrug (dus niet vanaf de brug zelf, zoals de foto op pag. 7).

⁴ Daarbij is er een kwaliteitsgarantie van het bureau The Imagineers om te borgen dat geen manipulaties hebben plaats gevonden m.b.t. locatie van de turbines en formaat.

Weergave van door Land-ID gekozen waarnemingspunten ● en een aantal alternatieve waarnemingspunten ●
 De blauwe pijlen geven de kijkrichting aan
 kaart: LF fietsroute Waterlinies

Alternatief waarnemingspunt 1 Zicht op de Hoeker-Garstenpolder, vanaf de weg onder de Liniebrug, huidige situatie

Alternatief waarnemingspunt 1 Zicht op de Hoeker-Garstenpolder, vanaf de weg onder de Liniebrug, situatie met windturbines

Alternatief waarnemingspunt 2. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder vanaf [REDACTED], huidige situatie

Alternatief waarnemingspunt 2. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder vanaf [REDACTED], situatie met windturbines

Alternatief waarnemingspunt 3. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder vanaf [REDACTED] huidige situatie

Alternatief waarnemingspunt 3. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder vanaf [REDACTED] situatie met windturbines

Alternatief waarnemingspunt 4. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder vanaf de Nes, [REDACTED] Vreeland, huidige situatie

Alternatief waarnemingspunt 4. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder vanaf de Nes, [REDACTED], Vreeland, situatie met windturbines

Alternatief waarnemingspunt 5. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder naar het noordwesten, vanaf [REDACTED], Nigtevecht, huidige situatie

⁵ N.B. het gaat hier om het zicht op boerderij Kleinhoef met het 'schuurhok aan den slootkant', beschreven door Jac. P. Thijsse in 'De Vecht', Verkade, 1915, p. 42

Alternatief waarnemingspunt 5. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder naar het noordwesten, vanaf [REDACTED], Nigtevecht, met windturbines

Alternatief waarnemingspunt 5. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder naar het zuiden, vanaf [REDACTED], Nigtevecht, huidige situatie

Alternatief waarnemingspunt 5. Zicht op de Hoeker-Garstenpolder naar het zuiden, vanaf [REDACTED], Nigtevecht, situatie met windturbines

De beoordeling van de effecten

Om tot een goede vergelijking te komen met de zichtpunten in de nota Kansrijke zoekgebieden windenergie van Land-ID, worden de effecten van de alternatieve zichtpunten **1, 3 en 5 - zicht zuidzijde** vergeleken met zichtpunt **02** van Land-ID. **Het gaat hier om waarnemingspunten met zicht over nagenoeg de gehele polder, dus het gehele inundatiegebied.**

De alternatieve zichtpunten dwars op de polder **2, 4 en 5 - zicht noordwestzijde** worden vergeleken met waarnemingspunt **03** van Land-ID. **Het gaat hier om waarnemingspunten met zicht dwars op de polder (dus niet op het gehele inundatiegebied).**

Er is voor waarnemingspunt 01 en 04 van Land-ID als eerder aangegeven, gelet op de grote afstand tot zoekgebied 43, niet gekozen voor alternatieve waarnemingspunten. Wel wordt verondersteld dat als door Land-ID gekozen zou zijn voor een locatie van punt 04 aan de noord-, oost of westzijde van fort Nieuwersluis (dus zonder zichtbelemmering van de aarden wal en bomen) ook hier de beoordeling anders zou uitvallen (geen verwaarloosbaar, maar klein of gemiddeld effect).

De beoordeling van alle 4 zoekgebieden door in de nota van Land-ID op basis van door het bureau gekozen waarnemingslocaties is als volgt:

	ZG 35	ZG 38	ZG 39	ZG 43
Zichtpunt 01	Verwaarloosbaar	Groot	Verwaarloosbaar	Klein
Zichtpunt 02	Verwaarloosbaar	Groot	Verwaarloosbaar	Klein
Zichtpunt 03	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar	Gemiddeld
Zichtpunt 04	Groot	Verwaarloosbaar	Groot	Verwaarloosbaar

Wordt op grond van dezelfde beoordelingsmethodiek voor zoekgebied 43 gekeken naar de effecten vanuit de hier gekozen alternatieve waarnemingslocaties, dan valt het oordeel geheel anders uit:

Zoekgebied 43	
Zichtpunt 01 Land-ID	Klein
Alt. zichtpunt 1, 3 en 5 zicht Z-zijde	Groot
Alt. zichtpunt 2, 4 en 5 zicht NW-zijde	Groot
Zichtpunt 04 Land-ID	Verwaarloosbaar?

Gelet op het voorgaande concluderen wij dat de gemaakte keuze voor de waarnemingspunten onnavolgbaar zijn en een dragende motivering en onderbouwing missen. Wij concluderen dan ook dat de opgestelde HIA geen juist beeld geeft van de te verwachten effecten op het werelderfgoed. De slotsom is dan ook dat - gelet op de grote betrokken belangen en de bescherming die de Hollandse Waterlinies toekomt - de opgestelde HIA volstrekt ondeugdelijk is. Het is van het grootste belang de HIA nogmaals te laten uitvoeren, door een onafhankelijke instantie (ditmaal niet met inbreng van de provincie Utrecht), en waarbij de gemaakte (beoordelings)keuzen op controleerbare en navolgbare wijze zijn gemotiveerd en onderbouwd.

BIJLAGE 3

Aan: voor wie het aangaat

Betreft: Beoordeling van de HIA nabij UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies, met name in relatie tot zoekgebied 43, zoals uitgevoerd in opdracht van de provincie Utrecht

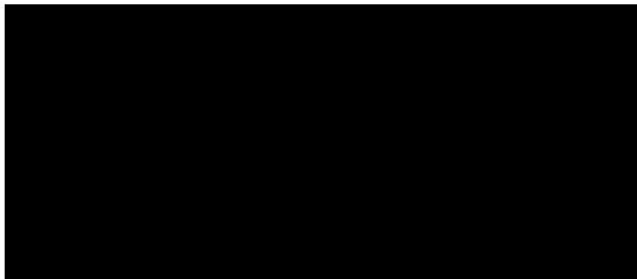
Het (mogelijk) plaatsen van windturbines op land roept vandaag de dag veel vragen en maatschappelijke weerstand op. De te verwachten visuele impact op het landschap en nabij gelegen woongebieden, alsmede de te verwachten geluidhinder en mogelijke gezondheidseffecten in relatie tot andere factoren spelen hierbij een grote rol. Aspecten die hierop van invloed zijn betreffen onder meer het eigenaarschap van de te plaatsen windturbines. Zijn dat bijvoorbeeld bewoners die in de directe nabijheid wonen? Cruciaal is ook de kwaliteit van het doorlopen besluitvormingsproces. Hiertoe moet ook de *validiteit* en daarmee de *kwaliteit* van het onderzoek naar de te verwachten effecten van windturbines gerekend worden (validiteit is de mate waarin een onderzoek meet wat dit onderzoek zou moeten meten). Dit geldt nog sterker waar windturbines geplaatst zouden kunnen worden in de directe nabijheid van hoogwaardig erfgoed, zoals het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies.

In opdracht van het provinciaal bestuur van de provincie Utrecht is aan bureau Land-ID de opdracht verstrekt om een Heritage Impact Assessment (HIA) uit te voeren en een rapportage op te stellen. Deze rapportage is december 2024 beschikbaar gekomen. Als reactie daarop heeft de planoloog Jannette Walen een reactie op de uitgevoerde HIA opgesteld. Deze gaat in op de door Land-ID gevolgde methode en de uitkomsten daarvan, toegespitst op het zoekgebied 43, de Hoeker-Garstenpolder. Deze reactie analyserend, alsmede na studie van het door Land-ID opgestelde rapport, moet ik concluderen dat de door de heer Jannette Walen ingebrachte bezwaren terecht zijn. Bij elkaar opgeteld moet worden vastgesteld dat de validiteit van het door bureau Land-ID opgestelde rapport gering is, in ieder geval waar het zoekgebied 43 betreft. De bezwaren berusten op de volgende overwegingen:

1. Terecht worden vraagtekens geplaatst achter het feit dat slechts 4 zichtpunten zijn geselecteerd voor alle 4 zoekgebieden. Het gaat echter om een dermate groot gebiedsareaal dat dit aantal als onvoldoende gekwalificeerd moet worden.
2. Ondanks de expertise die het bureau Land-ID op het terrein van HIA's lijkt te hebben, heeft de provincie invloed uitgeoefend op een deel van de waarnemingspunten. Mogelijk is dit gebruikelijk bij een HIA. De gang van zaken suggereert echter dat door een dergelijke bemoeienis ongeoorloofd gestuurd wordt op voor de opdrachtgever gunstige uitkomsten. Het is tamelijk bevreemdend dat voor bureau Land-ID dit kennelijk geen bezwaar is geweest om de opdracht van het provinciebestuur te accepteren en uit te voeren.

3. De keuze van de zichtpunten en daarmee de kijkrichtingen die in het onderzoek zijn gehanteerd ten aanzien van zoekgebied 43 vertonen een buitengewoon vertekend beeld van de te verwachten landschappelijke impact van de te plaatsen windturbines. Het rapport van de heer Jannette Walen, dat is uitgegaan van alternatieve zichtpunten en kijkrichtingen, laat op overtuigende wijze zien dat de te verwachten landschappelijke impact veel en veel groter is dan het rapport van bureau Land-ID suggereert.

Ik moet oprecht vaststellen dat wat in de reactie van de heer Jannette Walen wordt aangedragen, schokkend is te noemen. Zeker ten aanzien van zoekgebied 43 zijn de uitkomsten van het onderzoek van bureau Land-ID significant niet valide. Het feit dat de provincie invloed heeft uitgeoefend op een deel van de zichtpunten en hoe vanuit deze zichtpunten waargenomen zou kunnen worden, verzwakt de validiteit van het gehele onderzoek in ernstige mate.

Wil Zonneveld

Em. prof. dr. Stedelijke en Regionale Planologie, Technische Universiteit Delft

Hekkelman advocaten en notarissen

BIJLAGE 4

Windturbines in de Hoeker-Garstenpolder ?

Wie op de oostelijke helling van de Liniebrug, een fiets- en voetgangersbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal ter hoogte van Nigtevecht, naar het zuidoosten kijkt, overziet in één blik de Hoeker-Garstenpolder die is afgezoomd met bomenrijen, enige oude poldermolens en aan de einder de kerktoeren van Loenen aan de Vecht. Deze polder is inundatiegebied voor zowel de *Stelling van Amsterdam* als de *Nieuwe Hollandse Waterlinie* en maakt daarmee deel uit van het unieke, overgeleverde militaire verdedigingslandschap met zijn aan die functie aangepaste waterhuishouding. Geen wonder dat het complete landschap van beide stellingen sinds 2021 op de UNESCO-werelderfgoedlijst staat. De Liniebrug is in 2018 speciaal voor het fiets- en voetgangerstoerisme aangelegd om het gebied te beleven. Het is dan ook geen wonder dat het rapport *Kansrijke zoekgebieden. Windturbines nabij UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies* (LAND-ID, 2024) concludeert dat plaatsing van 241 m hoge windturbines de integriteit (alle elementen die er toedoen, zonder enige, laat staan onverenigbare verstoringen) van dit door de geschiedenis aan ons geschonken landschap ernstig zal aantasten.

Als hoofdredenen noemt het rapport: maat en schaal van de beoogde windturbines tasten de typisch Hollandse openheid en fragiele kleinschaligheid aan. De enorme windturbines met hun immense rotorbladen brengen een nieuwe tijdlaag aan: een oud militair landschap wordt in één klap een 21e-eeuws technologieland dat de energietransitie symboliseert. “Het beeld van de nieuwe windturbines past niet binnen het verwachtingspatroon van de bezoekers die komen voor het authentieke beeld van de Hollandse Waterlinie. Het is duidelijk dat de beoogde ontwikkeling negatieve effecten op de OUV van heeft [en] een groot effect heeft op [de] kernkwaliteiten.”

HELAAS! IK VERGIS ME DEERLIJK!

Inderdaad, ik haal twee rapporten van LAND-ID door elkaar. De conclusies die ik zojuist citeerde komen uit het rapport *Werelderfgoed Kinderdijk, Heritage Impact Assessment windturbines II* (2015, p 28), dat in opdracht van de provincie Zuid-Holland is gemaakt naar aanleiding van een plan om in de buurt van Kinderdijk moderne windturbines te bouwen.

LAND-ID concludeert over het gebied Hoeker-Garstenpolder (*Kansrijk gebied 43*): “Het centrale westelijke deel van het kansrijke gebied, waar de visuele impact van de turbines verwaarloosbaar is, is kansrijk voor het realiseren van windturbines met een tiphoogte van 241m.”

Boven: waarnemingspunt 02 in rapport van LAND-ID (p 47), laaggelegen aan de westzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal

Linksboven: het landschap vanaf de oprit van de fiets-voetgangersbrug vanaf de Liniebrug aan de oostzijde van het AR Kanaal. Linksonder (demi vanaf fietspad beneden (niveau maaiveld) met montage van een 21e-eeuws technolandschap, conform voorstel provincie Utrecht.

LAND-ID komt tot zijn conclusie, omdat hun zichtpunt 02 (Velterslaan, Abcoude) niet is gekozen vanaf de oprit van de Liniebrug, maar aan de *westzijde* van het Amsterdam-Rijnkanaal kanaal, op een voor zoekgebied 43 diep gelegen punt en verscholen achter de bomenrij van het ARK, dat voor zoekgebied 35 als “hoger in het landschap gelegen” wordt beoordeeld. Voor zoekgebied 43 wordt de keuze voor dit zichtpunt niet uitgelegd.

Er is behoorlijk wat af te dingen op de door LAND-ID voor zoekgebied 43 gevolgde werkwijze: (mede)selectie (!) van zichtpunten door de opdrachtgever Provincie Utrecht ” (LAND-ID 2024, 42) *nadat* een besluit tot plaatsing van windturbines was genomen. Dat wijkt toch wel heel sterk af van de *onafhankelijke* wijze waarop LAND-ID tien jaar eerder naar het landschap van Kinderdijk keek. Terecht is daar waarnemingspunt 1 op een dijk gekozen, omdat dat “een overzicht [geeft] over Kinderdijk als geheel en het omringende landschap.” De twee andere overzichtspunten zijn van een brug en een molen gekozen vanwege het “vrije zicht” over de polder Blokweer enz. Dit soort, duidelijk geformuleerde visuele argumenten ontbreekt in het rapport over de ‘Windturbines nabij UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies’. Daar komt bij dat voor dit omvangrijke gebied met zijn “grote hoeveelheid verschillende structuren en daartoe behorende kernkwaliteiten” (LAND-ID 2024, 27) het aantal waarnemingspunten bepaald klein is en het verschil in beoordelingen vanuit de gekozen zichtpunten voor de verschillende zoekgebieden niet duidelijk wordt verklaard.

Voor de keuze van zichtpunt 03 (Overmeerseweg, Nederhorst Den Berg) geldt soortgelijke kritiek als voor zichtpunt 02. Zichtpunt 03 is een rommelige parkeerplaats die op zichzelf al een beperkt zicht biedt op het landschap aan de andere zijde van de Vecht. Het ligt erg voor de hand dit zichtpunt aan de overzijde te kiezen, waar de toeristische fietsroute ligt!

Mijn hoofdconclusies zijn:

1. de analyses van LAND-ID zijn beïnvloed door het voorafgaande besluit van de opdrachtgever. Die volgorde had natuurlijk andersom gemoeten: politiek behoort onafhankelijke kennisvergaring niet te beïnvloeden;
2. beïnvloeding van de keuze van de zichtpunten door de opdrachtgever past een onafhankelijk onderzoeksinstituut niet. In wetenschappelijke zin is dat een doodzonde.
3. De in het onderzoek getrokken conclusie ten aanzien van zoekgebied 43 is zeer misleidend en zonder meer in strijd met de beschermingsuitgangspunten ten aanzien van het UNESCO-Werelderfgoed.

Prof. em. dr. Len A. de Klerk
Hoogleraar Algemene Planologie
Universiteit van Amsterdam

Zaandam, 20 mei 2025

